

Opinia națională

Săptămânal de opinie, informație și idei de larg interes național

FUNDAȚIA ROMÂNIA DE MĂINE ȘI UNIVERSITATEA SPIRU HARET ÎN PRAGUL NOULUI AN

Prof. univ. dr. Aurelian BONDREA
Președintele Fundației România de Măine
Rectorul Universității Spiru Haret

de cooperare și solidaritate, manifestat în afirmarea identității proprii, în mândria de a face parte din această comunitate educațională, științifică și culturală. Concretizând în mod fericit principiul integrării organice dintre învățământ, știință și cultură, Fundația România de Măine a ilustrat, în cei 10 ani de existență, perenitatea concepției gustiene, dar și a ideilor și operei mentorului spiritual al Universității noastre, Spiru Haret, contribuind la „modelarea culturală a corpului social al țării”, la „progresul națiunii române”. În același timp, Fundația a pus în practică o concepție integratoare, unitară privind menirea învățământului, științei și culturii într-o societate aflată în plină perioadă de tranziție, societate care trebuie să dea răspunsuri adecvate „provocărilor” secolului al XXI-lea.

La intrarea în cel de-al doilea deceniu de existență, Fundația România de Măine, Universitatea Spiru Haret, celelalte structuri instituționale se prezintă cu realizări remarcabile, de substanță.

Cele 28 de specializări autorizate și 6 acreditate ale Universității Spiru Haret, potențialul uman remarcabil – peste 30.000 de studenți, 1.400 cadre didactice, cercetători, alți oameni de cultură –, calitatea procesului de învățământ, rezultatele în domeniul cercetării științifice și al activității culturale evidențiază cu pregnanță forța intelectuală, de creație a Fundației România de Măine, a instituțiilor din structura sa. La aceasta trebuie adăugate investițiile de peste 1.000 miliarde lei în baza materială proprie, concretizată în 10 imobile moderne, destinate procesului de învățământ, de cercetare și activității culturale, post de

televiziune, echipat cu tehnică și tehnologie de ultimă generație, editură, tipografie, 3 cămine studențești, 2 cluburi cu profil economic, social și cultural, o bază sportivă complexă. Investițiile au fost realizate exclusiv din fonduri proprii, fără a beneficia de credite bancare, donații sau sponsorizări. S-au creat, astfel, condiții cu totul deosebite pentru desfășurarea unui învățământ de calitate, performant, pentru realizarea unei activități științifice și culturale de înalt nivel.

Menționăm, în acest context, că, în prezent, proiectul de lege privind acreditarea Universității Spiru Haret se află în dezbaterile Comisiei de Învățământ, Știință, Tineret și Sport a Camerei Deputaților, unde se constată manifestarea unui spirit de obiectivitate și corectitudine în analiza modului de îndeplinire a criteriilor generale și standardelor obligatorii prevăzute de lege pentru acreditare. După cum se știe, Universitatea noastră îndeplinește integral aceste criterii și standarde. Pe acest fapt se întemeiază convingerea noastră că Universitatea Spiru Haret va fi acreditată prin lege.

Succinta prezentare a realizărilor obținute în primul deceniu de existență a Fundației România de Măine și a Universității Spiru Haret a pus în evidență atenția și grija ce au fost acordate creării unor condiții cât mai bune de studiu, cercetare, odihnă, recreere, mărțurie convingătoare a înțelegerii marilor răspunderi pentru destinul școlii naționale, al științei și culturii românești, pentru formarea specialiștilor capabili să edifice România de mâine.

Cu speranța în mai bine, la finele primului an al secolului al XXI-lea și începutul mileniului III, în pragul noului an, 2002, Consiliul Fundației România de Măine și Senatul Universității Spiru Haret adresează cadrelor didactice, studenților, cercetătorilor, oamenilor de cultură, întregului personal, prietenilor Fundației și ai Universității, colaboratorilor și cititorilor revistei *Opinia națională*, precum și telespectatorilor postului *România de Măine* (TVRM), calde felicitări și cele mai așteptate urări de sănătate, bucurie în suflete și belșug în toate, satisfacții și împliniri în viața profesională și personală, în slujirea intereselor fundamentale ale României.

La mulți ani!

PRIMA MODERNITATE A ROMÂNILOR

Discursul de recepție rostit de
prof.univ.dr. Răzvan Theodorescu,
la Academia Română, cu prilejul primirii
sale ca membru titular

(...) Istoria pe care voi încerca să o schizez pentru dumneavoastră este, poate – introduc, se înțelege și subiectivitatea și ipoteza – aceea care ne-a făurit ca mentalitate de patru secole, care ne-a ivit ca națiune de aproape două veacuri, care ne explică parte din

comportamentele colective și individuale, politice și metafizice, etice și estetice, în crizele succesive ale societății noastre de mai bine de o jumătate de secol. Și mai este, cred, această istorie – în fond, cea a modernității noastre – aceea care ne poate desluși, fără patimă, atâtea

umbre și atâtea lumini care au configurat portretul unui popor, modelul nostru de a ne particulariza într-o lume unde, etnic și lingvistic, nu semănăm cu nimeni și pe care am numit-o, nu demult, „a doua Europă”.

(Continuare în pag. 2)

La mulți ani,
2002 !

Descoperindu-i pe alții, românii s-au cunoscut mai bine pe ei înșiși

PRIVIRE CRITICĂ ÎN INTIMITATEA JURNALULUI INTIM*

Văd în criticul și istoricul literar, în marile scriitori epic care este Eugen Simion un reflex al destinului românesc. Aprecierile encomiastice îmi repugnă, ca și judecățile cu pretenții de ultim cuvânt, dar am impresia că românii – și aici cred că se încadrează valoarea reprezentativă a lui Eugen Simion – românii, zic, se regăsesc mai cu seamă în împrejurări tensionate, de agresiune venită din afară ori chiar dintre ai lor, de ostilitate neagră sau numai de

amenințare a acestora. În asemenea împrejurări, românii pot face minuni care țin nu doar trei zile, ci pe tot parcursul vitregiei și chiar dincolo de hotarul acesteia, până în vecinătatea și în restrânsele ținuturi de pace, de echilibru, de peste care răsar, din păcate aproape cu aceeași îndârjire, izvoarele neînțelegerilor lăuntrice risipitoare de mari și irecuperabile energii. După propria-i mărturisire, Eugen Simion a suferit succesive agresiuni sub totalitarism („un sistem politic care m-a fugărit tot timpul, mi-a pus mâna în gât de mai multe ori, m-a trimis la 23 de ani în șomaj – cinci ani”), dar de fiecare dată s-a regăsit pe sine cu o putere a creației tot mai proeminentă și care a constituit singurul răspuns demn la „teroarea istoriei”, dar și la etichetarea României de „Siberie culturală”. După un remarcabil debut editorial cu *Proza lui Eminescu* (1964), urmează *Orientări în literatura contemporană* (1965), *Eugen Lovinescu, scepticul mântuit* (1971), *Timpul trăirii, timpul mărturisirii. Jurnal parizian* (1977),

Dimineața poeziei (1980), *Intoarcearea autorului* (1981), *Sfidarea retoricii* (1986). Sfârșitul anului 1989 l-a găsit cu un exemplar prestigiu cultural și moral, întemeiat pe asemenea cărți de referință în rândul cărora cele patru volume (1974, 1977, 1983, 1989) de *Scriitori români de azi* l-au consacrat ca pe unul dintre cei mai mari critici și istorici literari români. Așa se face că încă înaintea anului 1989, Eugen Simion reprezenta un reper și își avea adepții săi statornici în ferventul climat cultural de la vârful vieții literare până la școlile rurale. Au triumfat astfel un principiu de drept, dar și unul al subiectivității creatoare, al talentului putând izvorî de pretutindeni sub raport social și împlinit împotriva oricăror vicisitudini. De aici ar trebui, poate, să scoatem cel dintâi criteriu în judecarea secolului XX românesc.

Mihai IORDĂNESCU

(Continuare în pag. 3)

* Eugen Simion, *Ficțiunea jurnalului intim* (3 volume: I. *Există o poetică a jurnalului?*; II. *Intimismul european*; III. *Diarismul românesc*), Editura Univers Enciclopedic, București, 2001.

Prima modernitate a românilor

(Urmare din pag. 1)

Adică într-acea jumătate de continent separată acum șaisprezece veacuri, printr-un clivaj mental, de un Occident pragmatic și aristotelic, atașată misterului apofatic descinzând din gândirea platonică, dar și economiei agrare sau naționalismelor exacerbate, cezaropapismului uneori sau tradițiilor imperiale și absolutismelor, pe alocuri (de unde, poate, vine și predominanța republicurilor prezidențiale, acolo unde parlamentarismul nu are tradiții majore). Aș mai adăuga, într-o jumătate de continent unde românii și-au afirmat de timpuriu una dintre trăsăturile cu adevărat definitorii ale civilizației lor, **latinitatea** (a doua fiind, în viziunea mea, cum se va vedea mai încolo, **statalitatea**), prin singura ortodoxie latină și prin singura latinătate ortodoxă cunoscută vreodată, păstrând, de la etnogeneză încă, amintirea „sedentarității” pe o „terra” bine definită, cu „țări” și cu „țărâni”, ca și amintirea unui creștinism popular în cuvântul desemnând edificul, sacru, „biserica”, rapel bine știut – dar singular printre limbile neoromane – ale latinei „basilica”, cu ecouri, în fine, în arhitecturi, în costum, în cromatică, în obiceiuri, de la cele sătești la cele monahale, așa cum le știm încă din vremea întemeierilor de state. Obșinuți cu periodicizările comode ale unor epoci ce s-ar succede, pasă-mi-te, lent și aproape autarhic, fără legături cu restul Europei, dar mai ales cu unele imagini de Epinal ale unei desăvârșite, armonioase și mult idealizate unități istorice carpato-dunărene, au fost colege de breasă pe care știu că i-a socat, cu ani buni în urmă, dublul meu demers, gândit într-o simetrie voită cu cercetările din tinerețe dedicate genzelor culturale românești în evul mediu, raporturilor dintre convertirile creștine și ale expresii spirituale ale Europei răsăritene sau identificării așa-numitelor „coridoare culturale” ale Sud-Estului european era, pe de o parte, **încercarea de așezare a începuturilor primei noastre modernități către 1550-1600** și, pe de alta, sesizarea – cu argumente altele decât cele ale unor istorici și critici literari – a **diferențelor structurale dintre civilizația Moldovei și aceea a Țării Românești**, între, să spunem, momentul efemei reuniri statale din timpul lui Mihai Viteazul și Unirea realizată de Cuza. Și într-un caz și în celălalt nu făceam, de fapt, decât să duc mai departe, să sistematizez întrucâtva intuițiile unor foarte mari precursori, de la istoricul național la Ibrăileanu și Lovinescu. Atunci când, scrutând arta ca fapt de civilizație și ca parte relevantă a istoriei, vrând a reface – la conjuncția unor mărturii disparate ale științelor despre om, fie ele istorice, artistice, literare, etnologice sau lingvistice – modelul uman al unei anumite epoci, am ajuns la încheierea că vremea din jurul lui 1550 înseamnă, în peisajul vechii culturi românești, o piatră de hotar. Nicolae Iorga devenea un firesc reper prin tot ceea ce scrisese despre al XVI-lea veac în faimoasa-i sinteză de „Istorie a Românilor”. „secol de istorie modernă față de evul mediu ce fusese până atunci”, moment în care „un întreg capitol de ev mediu se încheie”, spre a nu cita și alte considerații legate, mai ales, de conștiința dinastică a Miheștilor ce au pregătit, politic și mental, în scaunele princiare de la Iași și București, momentul 1600. Era de fapt o concluzie privitoare la începutul primei noastre modernități după 1550 – în cazul românesc scotesc că ea cuprinde secolele al XVII-lea și al XVIII-lea – și pe care, pentru aproape întregul continent european, o omologaseră și aveau să o facă în continuare voci importante, de la Henri Hauser prin celebrele sale prelegeri ținute la londonezul King's College, până la Pierre Chahuu sau Robert Mandrou, până la Henry Kamen sau José Antonio Maravall. Elementele schimbării românești dinainte și de după 1550, în fapt ale celor mai îndepărtate depășiri a medievalității – ce nu se poate numi altfel decât modernitate, în spiritul unei cronologii istorice ce se naștea tocmai acum ca disciplină – sunt nu puțin și ele se află, în cu mult cea mai mare parte a lor, congruente cu preschimbările europene. Dacă instaurarea dominației otomane în Tara Românească, Moldova și Transilvania va fi nouatare crucială, după care vom judeca nu puțin dintre atitudinile colective și individuale ale românilor în cele patru secole ce au urmat – cu particularitățile absolut definitorii, iar într-un caz, chiar, dătătoare de unicitate a situației noastre istorice – voi aminti că ea a fost un factor contemporan și în istoria Ungariei de după Mohács sau că, pe planul civilizației, înăruirea acestei realități politice în singulara „Republică regală” a Poloniei a fost covârșitoare, ivind învelșul sculptor și orientalizat al doctrinei nobiliare „samatie”.

(...) Apariția unei noi boierimii, după „tăierile” vestite ale lui Mircea Ciobanu și ale Lăpusneanului – intrate în literatura noastră romantică -, ivirea acalei „moșici grași și plini de bani” înfieriți de Brâncoveanu și care nu erau altceva decât niște „homines novi” din neamuri recente acum parvenite și ilustrate prin ctitorii culturale (cu nimice deosebiți de „junkers” – i germani sau de membrii activei „boiarstvo” create de Ivan al IV-lea cel Groaznic) vor consuna, într-un fel cu o altă nouătate românească: cea a dispariției dinastiilor de la „începuturile de țară”, prin factura tradiției medievale petrecute, într-un fel sau altul, la început de secol XVI prin Neagoe „noul Basarab”, iar la sfârșitul veacului, prin Movilești (suntem, nu trebuie uitat, în vremea exploziorilor dinastice europene, Vasa în Polonia, Bourbon în Franța, Stuart în Anglia, Romanov în Rusia). (...) Ar mai fi de spus că în discutarea acestei epoci de tranziție de la medieval la modern, acolo unde chestiunea așa-zisei „Renasteri românești” a făcut să curgă valuri de cerneală, este esențială a nu fi confundate elemente definitorii ale evului mediu târziu, românesc și est-european – mă gândesc la eleganța căutăată a formelor, la rafinamentele cromatice, la gustul pentru narative, la enciclopedismul teologal, la unda de melancolie, la freamătău de neliște eshatologice din texte, picturi și arhitecturi ale secolelor XIV și XV – cu alte elemente, stilistic afine, dar spiritual diferite, din secolul al XVI-lea și de începutul celui de-al XVII-lea. Care, după opinia mea, **nu s-au putut încheia niciodată într-o „Renaster românească” propriu-zisă** în care au crezut cu tărie istorici și istorici literari.

(...) Una dintre noutățile primei modernități românești pe care aș dori să o enunț este cea a **particularizărilor regionale** – îndeosebi cele ale Moldovei și Țării Românești – într-un chip detectabil și controlabil până în detalii, prin faptele culturale desăvârșite de-a lungul a două veacuri și jumătate, între 1600 și „unirea cea mică” a principatelor de la 1859. Este poate locul a preciza de îndată că dacă Transilvania și Banatul sunt aici doar puncte de referință, împrejurarea este datorată, firește, inexistenței acolo, în veacurile XVI, XVII și XVIII – cu excepția parantezei Mihai Viteazul –, a unui stat al românilor apt a reflecta modul de viață și

ideologia populației majoritare, succesive dominații politice și confesionale – maghiară, austriacă, protestant-calvină, catolică, uniată – stăvilind năzuințele de tot felul ale aceluia popor pe care un Inochentie Micu îl desemna drept „romano-valachicus”, iar „națiunile” dominante ardeleni îl relegau în postura folclorică de „plebs valachica”; ceea ce a făcut, chiar și în timpul reformismului iozefinist, ca ierarhia preotască și intelectualitatea românească să-și poată pune cu greu o pecete asupra faptelor culturale majore din aceste două provincii românești.

(...) Printr-un spectaculos salt intelectual, această geografie spirituală demnă de „durată cea lungă” braudeliană, ce contrapune zone de amestec etnic, de civilizație cosmopolită și dinamică, altora de puțin amestec cu alogenii, de autarhie și imobilism, ne întâmpină și în viziunea călinesciană a unei hărți literare a teritoriului național, „Eminescu, Titu Maiorescu, Creangă, Coșbuc, Goga, Rebreanu, Sadoveanu, Blaga etc., ca români puri fără discuție (ardelenii mai cu seamă și subcarpatinii au această calitate) sunt consultabili pentru nota specifică primordială. Alecsandri, Odobescu, alții în felul lor, cu tîntura mai mult ori mai puțin grecească, sunt reprezentativi pentru ramura noastră meridională ... Bolintineanu, Caragiale, Macedonski etc. sunt traci. Prin ci, lumea geto-carpatină face legătura cu familia obștească traco-getică și-și reamintește de structura ei antic balcanică”.

De fapt, una dintre chestiunile centrale avute aici în vedere este aceea a legăturii permanente între două sfere ale geografiei și ale reliefului, ale istoriei și ale spiritualității spațiului românesc: între, pe de o parte, zonele de arhatitate culturală din arealul carpatic, cu o străveche și robustă protoistorie dădică relevantă de un folclor literar, plastic și muzical de severă noblete și nebănuite adâncimi, ivit într-un orizont aproape geologic din Maramureș până în Apuseni, din Câmpulungul Moldovenesc până în Vrancea și până în Gorj, un orizont prea puțin schimbat mai ales în lumea satului românesc „retras din istorie”, spre a folosi o sintagmă pe cât de seducătoare, pe atât de atașată aparențelor numai –, și, pe de altă parte, zonele de câmpie și stepă

Nicolae Costin și Nicolae Milescu, la „Pravila” lui Vasile vodă cu ecouri din opera juridică a lui Prospero Farinacci, dar mai ales la întreaga creație, acum începută, a lui Dimitrie Cantemir, prefigurând cu noblete pe Kogălniceanu și pe junimiști. Aceasta, în vreme ce învecinata Țară Muntenască a aceluiași secol, mai ancorată în trecutul medieval – unde sigur este că tonul îl dădeau edificiile cuminți ale vremii lui Matei vodă, sau tradiția nomocanonică a „Îndreptării legii”, sau vechiul canon cronicească căruia i s-au spus Grecianii, și „Anonimul brâncovenesc”, și Radu Popescu, nu larg-deschisul orizont cultural al lui Năsturel Udriște sau al stolicnicului Constantin Cantacuzino, nici anumite inovații stilistice de la „loggia” Mogoșoaiei, de la portalul Colței sau de pe fațadele Fundenilor – este cea care explică din plin celălalt veac, al XVIII-lea; un veac al „stării a treia”, atât de impregnat și el încă de ev mediu, cu cărți populare și cu „Judecăți de Apoi” zugrăvite, în zeci de replici, în pridvoarele lăcașurilor de țară, cu folclorul său paremiologic și muzical cules de stihuitoari și cântăreți bisericești, veac pregătitor, la rândul-i, al spiritului deschis, liber și militant, al unor Bălcescu și Golescu-Arăpila.

Cred așadar cu tărie că, pentru a înțelege originile veacului al XIV-lea românesc – cel al modernității depline și de toți recunoscute – trebuie să scrutăm cu grijă cele două veacuri anterioare, ale primei noastre modernități.

(...) Spirit aristocratic moldovenesc? Ei bine da, și aici, o dată mai mult, intuiția fără greș a lui Ibrăileanu își găsește verificarea în orizontul vizualului lui ale.

Deschiderea continentală a spațiului est-românesc străbătut cu trei veacuri în urmă – adică tocmai în vremea cu care Ibrăileanu și-a început analiza din „Spiritul critic ...” – de amintiiți cărturari, înobilat de ctitoriile ieșene cu atâtea sugestii de baroc ale lui Vasile Lupu, ce au avut o posteritate longevivă în arhitectura capitalei Moldovei, și nu doar aici, poate fi presimțită, cel mai bine, tocmai prin asemenea momente de artă,

Șelari, cu un Iorgu staroste; semnificativ, de altminteri, partizanii acestei celei mai puternice familii nobiliare muntenesci au fost subiecții unor rapide ascensiuni, de la origini mărunte până la ranguri dregătorești (am în minte, spre pildă, pe marele ban Mareș Băjescu, ctitorul de la Cometu și Băjești).

Tot din acest spațiu vor făni repede pe treapta socială, în veacul al XVIII-lea, stirpe de boiermași ca aceea a lui Ștefan, Dumitrache și Dincă Bibescu din Gorj, care fac negot cu vite, porci și vin de Drăgășani netezind, astfel, ridicarea celor doi urmași ce au urcat pe tronul de la București înainte și după 1848; aici era, de fapt, în Gorj și în Vâlcea, cea mai mare densitate de așa-numiți „boieri de vale”, de mici boieri și de moșneni – Tudor Vladimirescu, Bălcescu sau chiar Brătienii aparțineau unui asemenea mediu, ca și faimosul Ion Popescu zis Urșanu, ctitor de biserici și de case admirate de călători străini – și tot aici preoți și ierarhi ieșiți din popor ajung să joace roluri de prim plan – de la fiul de țărani care a fost Clement, episcopul Râmnicului, până la popa Radu Șapcă din Celei –, în vreme ce dincolo, în Moldova, dimpotrivă, figurile de prim plan ale Ecclesiei provin exclusiv din rândurile marii boierimii, de la Gheorghe Movilă la Leon Gheuca, de la Veniamin Costache la Sofronie Miclescu.

Realitatea la care fac aluzie, net diferită în cele două principate românești la nivelul cel mai de sus al ierarhiei sociale, era constatăată pentru Moldova, de observatori peregrini, precum, cu doar un sfert de veac înaintea momentului unionist, diplomatul și baronul francez Joseph de Bois-le Comte: „à la tête se présentent les Boyards de première classe, fiers de leurs richesses et de l'ancienneté de leur origine, et conservent encore entre eux et les autres Boyards, une séparation de rang, qui est déjà beaucoup moins marquée parmi les Valaques”. Aceasta după ce, câteva decenii mai înainte, în 1806, mărturia Christinei Reinhard era elocventă în ceea ce privește absența unei clase de mijloc în aceeași Moldovă.

Rațiuni economice desigur – spațiul de la răsărit de Carpați deținea o mare rezervă

de la Neamț făcea, după izvod vienez, o gravură cu vederea anatomică a cordului, iar un principe ca Scarlat Calimachi, domnind la crepusculul fanariot, patrona faimoasa culegere de legi ce-i poartă numele și care era o traducere a chiar codului civil austriac (superior, oricum, celui contemporan, din Muntenia, al lui vodă Caragea).

La același sfârșit de secol fanariot superioritatea Iașilor asupra Bucureștilor era recunoscută în chiar strălucirea curților princiare ale celor doi domni din neamul Șuța, Mihai și Alexandru, așa cum o proclama indubitabil, în 1822, orientalistul britanic Sir Robert Ker Porter: „Everything, at this court” – este vorba de aceea din capitala Moldovei – „seems in a more polished and splendid style than is found in that of his kinsman of Valachia”.

Superioritatea acestei străluciri moldave venea, desigur, pentru avizatul observator apusean din chiar alinierea europeană a Moldovei, ce-și avea rădăcinile tot în secolul al XVII-lea, în ceea ce am numit cândva „barocol ortodox postbizantin” al vremii vasilene, în moderaturile de sorginte italică-polonă ale Goliei, omologându-se, într-un fel, subtila intuiție a lui Lucian Blaga privitoare la efervescențele tradiției bizantine și ale barocului, tot mai apropiate. Să nu uităm, într-adevăr, că, aici, singura tradiție stilistică importantă era cea a barocului de inițială origine străină, repede autohtonizat în forme de liniștită armonie; o tradiție descifrată în detaliile ce articula fațadele de secol XVIII din Iași și din unele colțuri ale Moldovei – în primul rând, la 1761, în cazul bisericii Sf. Gheorghe al lui Gavril Calimachi („eine nach der neusten Bauart schön gebaute Kirche”, scria un străin, cultivat și el) -, panouri decorative adâncite, arce în acoladă, console, frontoane, pilăstri cu capitule, necorintice, cu nu puțin sugestii adăugate din barocol și rococoul stambului, într-o formulă neoclasică perfect sincronă cu restul Europei, regăsită și la arhitecturi rezidențiale moldovenești ale veacului.

Prezențele stilistice occidentale din arhitectura eclezială – coexistând cu cele orientale, de la cîșnele de modă otomană, ale Ghiculeștilor, de la mănăstirile Sf. Spiridon și Golia, din 1765-1766 -, întâlnite la elipsoidale biserici Sf. Haralambie din Sărare, la rotonda de la Letcani, în fațada bisericii Banu a unui „architecton Leopo” – sosit, desigur, de acolo de unde se școlise un artist ca Altini, care picta, tot aici, în 1802, o catapetasmă comandată de mitropolitul Iacov Stamati – erau, fără doar și

cel ce a purtat amprenta Turcocratiei. Iar mentalitatea, ca fapt de civilizație, ca ansamblu al unor opinii, credințe, viziuni, prejudecăți, cu caracter colectiv și inconștient, ce a înăruit gândirea acelei epoci și în a cărei cercetare ne bizuim pe documente literare, plastice, muzicale, religioase, juridice, psihologice suferă acum radicale și insidioase preschimbări, dând naștere la ceea ce, acum câțiva ani, am denumit – ca o nouă ivită particularizare românească a primei modernități – **mentalitatea tranzațională**. Adaptam astfel, de fapt, unei secvențe istorice precise și formatoare de ființă națională, caracterizarea pe care, acum aproape șaptezeci de ani, subtilul sociolog și eseist care a fost Mihai Ralea o folosea într-o cunoscută cercetare asupra fenomenului românesc, atunci când vorbea despre „spiritul tranzațional” în materie de politică și morală.

(...) Aflată în spațiul unei tradiții ortodoxe și al ruralității, cu al său corolar nobiliar, civilizația românilor a cunoscut recurent, în epoca primei sale modernități, atitudini de autoritate monarhică venind să compenseze, adeseori, slăbiciuni politice și crize morale – cazul fanariot e notoriu, unind piscuiri intelectuale și abisuri etnice, în ceea ce a fost socotită o formă evidentă și primară de colaborarionism –, ilustrând însă și clipe de glorie națională (între toate, se cade, citat, mai nou, episodul Cuza).

(...) Este adevărat că aceasta rămâne trist-reaul apaj al modernității românești, căci în trecutul nostru medieval cultul conducătorilor politici – și mai ales cultul lor postum – nu a avut nici pe departe intensitatea din lumea slavă, un anume raționalism latin temperând atunci excesele pe care le găsim fie în mediul rusesc al „atlucilor țari”, fie în cel sârbesc unde dinastii – Nemanizi, Hrebelianovici, Brankovici – erau înconjuți, ca veacuri înainte de Tito, de un adevărat cult transpus în texte și imagini.

Nu mai puțin, atașamentul modern față de soteriologicul lider arătător de drum era legături directe cu ceea ce abia am denumit „mentalitatea tranzațională”, putându-se plasa fie în auroala unei suprematii spre care acela a fost propulsat prin felurite tranzații, fie, pe neașteptate – prin alte tranzații-sinonime cu eventuale, pioase abandonuri – în umbra unei rapide, violente, dacă nu chiar fatale căderi.

Această mentalitate tranzațională vine, în prima modernitate românească, din **particularitatea esențială că, în ansamblul Europei orientale și centrale – cu excepția imperială a Rusiei –, numai aici la Dunărea de Jos, s-a păstrat neîntrerupt un stat organizat**, cu conducători proprii, cu principii autonomi, începând cu secolul al XVI-lea la București, Iași și Alba Iulia. Aceasta în vreme ce, rând pe rând, Bulgaria în 1393 și 1396, ținuturile grecești între 1430 și 1460, Serbia în 1459, Bosnia în 1463, Albania în 1478-1479, Muntenegru în 1496, Ungaria în 1526, Cehia în 1620, Polonia în 1772, 1793 și 1795 dispăreau de pe hartă ca entități politice de sine stătătoare, căzând în felurite stăpâniri, turcească sau autriacă, rusească sau prusacă.

Pentru păstrarea acestor state românești, pentru dobândirea scaunelor princiare, pertractările permanente au devenit, așadar, absolut necesare, în acest fel dăinuind ceea ce se numea, în limbajul de Serai al pașahilor, „ticăloasa raia”. Conservarea statului, chiar și în condiții de tot precare, precum în veacul fanariot, a fost un succes al modului românesc de a gândi și acționa, indiferent de ecurile sale în planul unui vag, și mereu invocat, „caracter național”; dar ea a făcut, spre pildă, că și emigrația politică să nu devină un fenomen istoric la români, spre deosebire de aproape toate cazurile este și central europene, de unde și slăbiciunea excesivă și endemică până astăzi, lipsa de solidaritate și soliditate – perfect explicabile, iată – ale organizațiilor târzii din diaspora economică și politică, precumpănitor gregare, după cel de-al doilea război mondial.

(...) Într-o țară a mândrii țărănești manifestă în vorbă și imagine, din obștile maramureșene, până în satele moșnenești de sub munte ale Olteniei și Munteniei și până în cele răzeșești ale Moldovei, mult clamată „ieșire din istorie”, înaintea atâtor vitregii ale acesteia, s-a manifestat, paradoxal, prin perpetuarea tranzației. Era, mai ales, o tranzație pentru siguranța vieții mereu amenințată – „dau turcii” în Muntenia, „dau tătarii” în Moldova, au devenit expresii curente ale limbajului popular – și ce ar putea fi erau mai elocvent, în acest sens, decât faptul că în chiar anul 1688, când Brâncoveanu își inaugura domnia în mijlocul atător incertitudini orientale ce aveau să-i ducă la moarte, la celălalt capăt de continent, în Anglia unei „Glorious Revolution” și a „contractului” politic între popor și coroană, era pentru întâia oară menționat simbolul certitudinii occidentale care, până astăzi, poartă numele lui Edward Lloyd, ineteimietor al asigurărilor moderne (în fapt, cam în aceeași epocă, nu altceva sugera, despre nesiguranța românească, un cunosător străin al realităților noastre de la 1.700, florentinul Anton Maria Del Chiaro: „Dobbiam considerare queste due provincie Moldavia e Valachia a guisa di due navi in un mar tempestuoso” 96). Șirul tranzațiilor continua, de altminteri: tranzația pentru păstrarea averii, pentru înlăturarea rivalului politic, pentru liniștea Bisericii și – la nivelul cel mai înalt al socialului – tranzația pentru dobândirea tronului. Toate acestea au făcut ca în aceeași țară plină de orgoli naționale, una dintre cele mai frecvente spuse intrate în folclor să sune, tocmai în spiritul tranzației salvatoare și suverane, „capul ce se pleacă, pașoșul nu-l taie”.

(...) De la așezarea, pentru unii deconcertantă, a începuturilor îndepărtate ale modernității noastre spirituale, într-o vreme pe care comoditatea gândului o plasa, îndeobște, în plin ev mediu, la chestiunea așa-zisei „renasteri românești”, de la dezbaterile specificei provinciale, subiacentă până în secolul XX și atât de invocat astăzi – când nu este politizat steril –, până la capitolule gingașe ținând de acea „Völkerpsychologie” ce dă încă bogată materie de studiu specialiștilor în științele omului, toate aceste subiecte vor putea fi reluate, rediscutate, redimensionate, dar, nădăduiesc, niciodată eludate. Aceasta măcar și numai pentru faptul că ele fac parte, în câteva cazuri – pentru ultimele trei veacuri creatoare de specific național – din chiar substanța dezbaterilor noastre actuale – de la tribuna congreselor științifice până în disputele electorale – asupra particularităților psihologice și regionale ale arealului românesc, asupra locului românilor într-o Europă unde s-au format și asupra dialogului lor cu o altă Europă către care privesc.

(Text prescurtat)

Facultatea de Relații Internaționale și Studii Europene a Universității Spiru Haret
Acad. prof. RAZVAN THEODORESCU deschide cursul de cultură și civilizație europeană, în amfiteatrul edificiului din B-dul Basarabia nr. 256.

istro-pontică, din Dobrogea și Moldova meridională, de-a lungul Dunării și dincolo de gurile ei, deschise spre Balcani, spre lumea slavă și elenică, spre Mediterana și spre Asia Mică, cu interferențele culturale ce i-au conferit din epoca greco-romană încă, mai apoi în timpul cel îndelungat al Turcocratiei, un facies internațional căruiu nu i-au fost străine neîncetate migrații, călătorii ale oamenilor și ale ideilor dinspre miazăzi spre miazănoapte, zone a căror inserție în istorie a fost dinamică, surprinzătoare chiar sub latura evenimentului și sub aceea a culturalului nu mai puțin.

În spiritul acestor deslușiri nuanțate ale spațiului de la Carpați și Dunărea de Jos se pleasează și observațiile ținând de specificitățile regionale, muntene și moldovene, ale secolului al XIX-lea, făcute de reprezentanți a ceea ce Ștefan Zeletin a numit „sociologia beletristică”: „Muntenia, în acest veac – vorbind până pe la 1880 – se caracterizează prin **lupta revoluționară împotriva vechiului regim și prin inferioritatea culturală**”, scria acum aproape o sută de ani Ibrăileanu, continuând: „Muntenia reprezintă, s-ar putea zice, voința și sentimentul, pe când Moldova mai cu samă inteligența. Muntenia face o operă mai utilitară; ea își cheltuiește energia în lupta pentru schimbarea ordinii sociale, caută să transplanteze din Apus formele nouă. Moldova face o operă mai de lux: ea caută să adapteze cultura apuseană la sufletul românesc, caută să adapteze la noi formele cugeților apusene. De aceea în Muntenia vom găsi o legiune de patruzecioști; în Moldova, o legiune de spirite critice și de literați”. Ca un ecou, peste decenii, studiind încercările constituționale din 1821 și 1839, ca și desfișurarea revoluției de la 1848, Lovinescu recunoștea „spiritul revoluționar al Munteniei” și „spiritul inhibitiv al Moldovei”, conchizând: „Liberalismul muntean și criticismul moldovenesc trebuie ... privite și prin prisma psihologiei etnice”. (...) De ce oare, pentru istoricii artelor care își dă osteneala să reflecteze la ce se află dincolo de o asemenea lume a formelor românești în pragul modernității, peisajul muntenesc și oltenesc dintre, să spunem, 1600 și 1800 este, în detaliile sale revelatoare, sensibil deosebit de cel al Moldovei contemporane? Răspunsul se află într-o sumă de factori a căror origine coboară până spre epoca în care Ibrăileanu bănuise că se găsece germeii îndepărtați ai evoluției viitoare pentru universul textelor și pentru cel al instituțiilor fundamentale ale civilizației românești.

Dacă ar fi de adăugat ceva tezelor lui Ibrăileanu și Lovinescu, recurgând la de ei ocrotita sferă a artelor vizuale, aș fi inclinat să spun că veacul al XVII-lea moldovenesc, atât de „aristocratic”, era în același timp și modern, și sintetic-european: am în minte elementele de sincronie culturală ce aparțin manierismului deslușit în fațadele Dragomirei sau în cutare broderie funerară de la Sucevița ținând de o veritabilă „civilizație românească a tacitului”, sau mai refer la parametele divergente, dar, depotrivă, baroce de la Trei Ierarhi și Golia, mă gândesc la versurile lui Dosoftei, la neastâmpărul și curiozitatea intelectuală a unor

îndeosebi prin cele din mult luitul – și prea puțin înțeles, încă secol al XVIII-lea.

În chip firesc, pentru boierii moldoveni, stăpânitori privilegiați de întinse domenii, atașați mult timp orgoliilor separatiste, dar care citeau curent pagini din Marmontel și Florian, din Volney și Voltaire, din Fénelon și Montesquieu, sau care puneau, la Târgu Ocna și la Botoșani, pioase epigrafe cu text franțuzesc, artele vizuale de ei prizeze trebuiau să se rănduiască, așigderă, într-un program european. Căci ei erau cei care la Iași ridiau – precum un Scarlat Sturza, pe la 1780 – case „nach dem feinsten europäischen Geschmack”, dintre cele pe care un occidental ca Engelzch Wilkinson avea să le socotească, și el, înaltate „in the most modern style of European architecture”; era, aceasta, arhitectura palatială pe care se simtea dator să o consenmeze unul dintre cele mai internaționale personaje ale cosmopolitului „secol al Luminilor”, prințul Charles-Joseph de Ligne, în care se colecționau, ceva mai târziu, opere de artă europene, în care erau păstrate armoriile cu „sămne” închipuite după reguli stricte ale heraldicii apusene – precum cel al neamului Balș din 1813 – în care osteneau decorând interiorul și fațade, „arhitectoni” veniți din împărăția Habsburgilor sau chiar „de la Pariz”, cum va fi fost și cel care la Iași pune la casele unui mare boier, Rosetti-Roznovanu, după buna modă neoclasică ivită și la bisericile din jur, o „fruntespție” unde apăreau figur de zeită antice, Apollo și Diana, Minerva și Hercules.

În acest fel se poate spune, fără teamă de a greși, că în Moldova secolelor XVII și XVIII, unor structuri artistice precis configurate în sens novator și modern, le-au corespuns mentalități înnoitoare, la nivelul textului și la cel al imagini, cel puțin în acea parte a societății care, prin pondere și conștiință istorică, avea să decidă cursul viitor al civilizației de aici.

Neîndoios, la temeiul acestor diferențe cultural-regionale stau diferențele de dinamică socială. O lume mai rurală, mai democratică, cu țărani instânți, cu boierăși extrem de activi, cu „vâtafi de plai”, „schilerii”, „armășești”, „ceauși”, „mazili”, „căpitani”, „postelnici”, ridicând cu „toată gloata” ctitorii de obște, precum acelea din Țara Românească este mult mai permeabilă ascensiunilor sociale decât aceea a unei Moldove aristocratice, cu mari boieri separați vizibil de mica boierime, cu o țărânie liberă prea puțin activă cultural.

La sud de Carpați, marii seniori, precum Cantacuzinii valahi de descendență bizantină, neuitându-și soriginea dintr-un „megas pragmateuts” imperial vestitul Șeitanoglu, au știut a fi deschiși înnoirilor sociale, a-și primeni sângele prin chibzuțe și ritmice mezaliene – Serban vodă, el însuși era căsătorit cu flica negustorului Ghețea din Nicopole -, urmați aici de o întreagă clientelă – mă gândesc, de pildă, la marele vomic de Târgoviște Gavril Drugănescu, căsătorit succesiv cu o fiică de preot și cu o fată de negustor -, după cum tot Cantacuzinii munteni sunt cei ce au inițiat cunții mixte, ale unor boieri împreună cu așa-numiții „cupeți”, precum marele paharnic Șerban III Cantacuzino zidior, în 1700, al bisericii bucureștene Sf. Nicolae

moșierească, născătoare de ceea ce unii istorici au numit „boierismul moldovenesc”, în timp ce istoricii literari remarcă că „moldovenii, chiar de origine rurală, înclină către mentalitatea boierilor” –, rațiuni politice – o orientare moldovenească constantă către Nord, spre Polonia mai întâi, spre monarhia habsburgică mai apoi, pe alocuri chiar către unele aspecte de viață occidentală pătrunse în imperiul țarist (de la armată la francmasonerie) –, rațiuni sociale, în sfârșit – a existat reiner, în Moldova, o tendință nobiliară de aliniere la nobilități străine, exprimată întâi de indigenatele poloneze de secol XVII, de contemporanele titluri transilvane, mai târziu – au fost cele ce au conferit Moldovei acea notă dominantă de „aristocratism”, pe care Muntenia nu a avut-o, dobândind mai devreme, în schimb – prin contactele sale permanente și de esență populară, în lumea rurală și neguțătorească a satelor și târgurilor din Balcani, din Bulgaria până în Albania și Macedonia, din Serbia până în Epir și Tesalia – o clasă mijlocie, burgheză, care a putut pregăti și realiza o revoluție, ce dincolo de Milcov a eșuat.

Nu mai puțin, rațiunile culturale, condiționate de toate celelalte și cu vechi tradiții în succeseleve orientări moldave către goticul, Renașterea sau barocol Europei est-centrale, ca și către catolicismul acesteia, au dus la ceea ce remarcă din nou Ibrăileanu, explicând spiritul critic al „Junimii”, de sorginte germană și antiburgheză: „Păstrătoare a unei culturi mai vechi și mai organice, boierimea moldovenească a devenit, astfel, prin scriitorii ieșiți din sânul ei, filtrul necesar al penetrației civilizației apusene”.

(...) Moldova secolului al XVIII-lea și a primei părți a celui următor – continuând spiritul novator și occidentalizant al veacului al XVII-lea moldav, cel al Goliei și Cașinului, cel al Costeștilor, Cupăreștilor și Cantemireștilor, avea să se distingă net de contemporana Țară Românească, iar acest lucru este mult prea evident pentru a nu-și afla aici sublinierea. Ne găsim, de fapt, în spațiul geografic, politic și cultural unde se traducea, nu întâmplător, autorul cel mai prizat al nobilimii europene a timpului care a fost François de Salgnac de la Mothe-Fénelon (la 1772 se copia un „Telemah” de Iași) spre ispravnicul de Neamț Iordache Darea Dărmănescu, unde se comandau cărți contemporane sau clasice și instrumente de largă utilitate culturală, de la Homer la lexicoanele cerute prin comenzi la Leipzig, de către un Grigorie Anton Avramie; unde se doreau volume ale lui Rousseau sau Kant, ca și constituția aia apărutei State Unite, dar se cunoșteau și lucrări de erudiție din câmpul bizantinologiei, „in statu nascendi”, precum cele ale lui Charles Du Cange, numit într-un text ieșean de după 1800, „Carul de Freza, domnul di Canzâ”; unde se fac compilații după lucrări de geografie universală de către autorii, precum ierarhul de Hotin, Amfilohie, familiarizat cu o Italie din care răsuna la Iași, prin muzicieni din Rusia, „Te Deum”-ul lui Giuseppe Sarti; unde un Alexandru Beldiman traducea, la 1784, din Metastasio și unde se copiau textele lui Voltaire la comanda familiilor boieresti Jora, Palade și Carp; în fine, acolo unde un călugăr scolar, ca Teodosie

poate, congruente gustului eclectic al unui ctitor, precum acei mare dregător Răducanu Racoviță care, în 1762, la biserică Bunei Vestiri din Târgu Ocna pune o pisanie, deja evocată, unde, după pravoslavnică invocare a „maicii prea dulcelui Hristos”, continua insolit în franțuzește: „Après avoir réglé les fortunes publiques / Gés donné de leçons / Aux plus grands politiques”, dovadă că mânuia foarte exact terminologia cvasi-contemporană a unor Bossuet și Voltaire privitoare la numele generic al omului politic.

Dacă ne vom întoarce privirile spre Tara Românească, ne va întâmpina un tradiționalism de epocă mateină din secolul al XVII-lea, continuat firesc în gustul muntenesc de veac XVIII și început de secol XIX pentru cronici, romane populare, cărți eclesiastice (într-o vreme în care, spre pildă, în Banatul multicultural se citeau, dimpotrivă, cărți științifice și manuale, lucrări de filosofie și de pedagogie). Suntem acolo unde tradiția populară era preponderentă într-un centru episcopal, precum Râmnicu Vâlcei, cu o întreagă cultură bisericească și laică marcată folcloric de vorba și de imaginea vaoaie și colorate ; unde costumul rămăsese foarte tradițional – în timp ce învecinata Moldovă, în același domeniu, adopta ultima modă „evropenească” –, iar boierii vechi și cei în emergență, Brâiloi și Bengestii, Jieniși și Știrbei se aflau, în modul cel mai firesc, în strânse relații de afaceri, dar și de prietșug cu negustori de felul lui Hagi Pop din Sibiu căruiu îi comandau peruci, „seauae de postav fistichiu” sau cai de rasă, „vreun lucru raritet”, unul dintre ei ajungând chiar să-i scrie, din Viena, în 1796, activului comerciant transilvan: „Și să ști Hagile, că nu te am de prieten, ci întocmai ca un frate și prieten adevărat”.

O asemenea absență a unor distanțe notabile între „starea a treia” și boierimea mai veche sau mai nouă în „evghenie” a făcut posibile acele cunții mixte pe care le-am amintit în treacă, fenomen muntean fără nici

PRIVIRE CRITICĂ ÎN INTIMITATEA JURNALULUI INTIM

(Urmare din pag. 1)

O dată instaurată democrația, presiunile asupra lui Eugen Simion n-au încetat, ci s-au întesit, deosebindu-se de cele precedente numai prin coloratură. „Adversarii mei – mărturisește criticul – mi-au căutat de 11 ani – și-mi caută încă – noduri în papură, suspectându-mă de apolitism. În imaginația lor ideologică, apolitismul înseamnă trădare, pactizare cu puterea, oportunism, mă rog, cădere morală ...” Nu puține dintre cronicile și comentariile dedicate cărților sale cuprind aprecieri minimalizatoare sau chiar de contestare, de la acuzele potrivit cărora judecățile sale critice „așteaptă” precedente pe care apoi să le valorifice în interes propriu, la invinuirile de didacticism și de refuz al revizuirilor după exemplul criticii lovinesciene. S-au auzit chiar voci care-l acuzau pe Eugen Simion pentru faptul că n-a rămas definitiv în Occident pe vremea totalitarismului. Și de astă dată, adversitățile n-au făcut decât să se mântuie sub o nouă regăsire de sine a criticului: „*m-am eliberat de câteva complexe, m-am detașat de cei mai mulți dintre ei după 1990, am urmărit și am simțit pe pielea mea comportamentul lor în regimul libertăți, m-am lămurit și, vorba lui G. Călinescu (...), trag perdelele și mă apuc să le citesc cărțile pe care nu le-am citit*”. Din această nouă disponibilitate creatoare s-au născut cărțile **Moartea lui Mercurio** (1993), **Convorbiri cu Petru Dumitriu** (1994), **Mircea Eliade, un spirit al amplitudinii** (1995), **Fragmente critice I** (1997), **Fragmente critice II** (1998), **Fragmente critice III** (1999) ș.a. Eugen Simion este astăzi autorul a peste 20 de cărți originale și a circa 3000 de articole publicate în revistele de specialitate.

Din acest nou flux creator face parte și **Ficțiunea jurnalului intim**, lucrare fundamentală în trei volume, totalizând peste 1100 de pagini, reprezentând, după mărturisirea autorului, „*un studiu vast, ambițios, cu o deschidere teoretică mare (intimismul european, poetica jurnalului intim, diarismul românesc, bolile profesionale ale diaristului etc.)*”. Ideea acestui studiu i-a venit autorului în anii '70, când a ținut în chip sistematic un jurnal (tipărit în 1977 sub titlul **Timpul trăirii, timpul mărturisirii**), și a citit în paralel multe confesii, după care și-a pus firese „*problema legitimității acestui gen de sertar pe care mulți îl practică, dar puțini îi acceptă în spațiul literaturii*” – cum avea să mărturisească Eugen Simion și cu ocazia recentei lansări a acestei cărți la Librăria *Sadoveanu* din Capitală. A rezultat de aici o lucrare fundamentală de însemnătate europeană, o carte care, practic, epuizează subiectul prin analizele aplicate unor mari „intimiști”, din Vest și din Est, de la Samuel Pepys până la Stendhal, de la Amiel la Tolstoi, de la Gide, Virginia Woolf, Kafka, Jünger, Musil, Pavese, Julien Green, până la românul Mircea Eliade și polonezul Witold Gombrowicz. Iar în acest cadru european, literatura subiectivă românească se remarcă nu numai cantitativ (în volumul al treilea, **Diarismul românesc**, sunt analizate aproape 50 de jurnale), ci și prin valoarea de document și prin estetica scrierilor literare subiective. Practic, prin acest al treilea volum, dar și prin substanțiale demersuri comparatiste din primele două, avem o nouă și originală incursiune în **Istoria literaturii române**, elaborată din perspectivă europeană, o lucrare în care diarismul nu epuizează tematica, ci este doar filonul în raport de care scrierile literare propriu zise și mai cu seamă opiniile autorilor lor cu privire la literatură nu numai subiectivă sunt analizate din unghiuri multiple și dezvăluie nebanuite disponibilități creatoare românești. Formula comparatistă utilizată aici de Eugen Simion probează convingător faptul că apariția, relativ mai târzie, a unor curente sau genuri literare în spațiul cultural românesc nu echivalează, cum s-a apreciat uneori, cu un epigonism. Ca și în cazul diarismului propriu-zis, manifestarea mai târzie a unor curente, genuri sau specii literare a fost adesea compensată prin valoarea lor de sinteză artistică. Încadrarea sau „simpla” lor raportare la evenimente istorice ulterioare le-a amplificat capacitatea de concentrare

și puterea de a mobiliza conștiințele, le-a conferit însușirea de a proiecta noi idealuri artistice, dar și sociale.

Situația ca atare trimite din nou la destinul literar al lui Eugen Simion. Cele patru volume din **Scriitori români de azi** se citesc asemenea unui roman cu o remarcabilă unitate, deși „personajele” aparțin mai multor generații. Judecățile critice sunt anticipate, configurate prin metamorfozele, prin ciocnirile unor destine literare, astfel încât, spre final, majoritatea acestor judecăți „cad” ca adevăruri de la sine înțelese, grele de sens și greu amendabile. În doriința unor nuanțări, cititorul apelează la opiniile și ale altor critici, dar descoperă curând că dincolo de coloratura personală a stilului, unele dintre acestea nu sunt decât un fel de variante preliminare, vagi, nesigure, un gen de irizări ale adevărurilor riguros fundamentate în **Scriitori români de azi**. Concluzia? „Teama” de risc, „conservatorismul”, pretinsa rigiditate atribuite criticului și istoricului literar Eugen Simion au drept consecință lărgirea orizontului de interpretare critică și stratificarea judecăților de valoare până la nivelul unor tăieturi în masivități granitice, tot mai greu dislocabile. Regăsim aici vocația din todeauna a sintezei, refuzul nu al riscului, ci al

mai mulți le contestă, cum sunt, de pildă, „Legea Blanchot” (clauza calendarității) și clauza fragmentarismului. Analizând problema destinatarului, autorul ajunge la concluzia că jurnalul intim are nu unul, ci două personaje: „*unul care iese în față, ca emblemă a autorului (imaginea lui publică, reprezentativă) și altul care se ascunde printre rânduri*”.

Două personaje sau chiar mai multe, înțelegem noi, pentru că fiecare om, cu atât mai mult un artist, ca destin creator, reprezintă un complex sufletesc alcătuit dintr-o pluralitate de termeni care, fie că vrem sau nu, că o conștientizăm sau nu, că o recunoaștem sau nu, intră într-un dialog, într-o dezbateră lăuntrică profundă și perpetuă, excepție făcând, poate, deciziile ultime, când survine „consensul”. Raporturile în care intră aceste „euri” preliminară și justifică orice hotărâre mai importantă din viața noastră, iar rațiunea de a fi, ca și „poetica jurnalului intim” de aici izvorăsc, din acest dureros proces de analiză și autoanaliză dus până la ultimele lui consecințe. Și dacă admitem că literatura este ansamblul unei opere scrise care are un caracter estetic, de ce n-am admite că și jurnalul intim este literatură câtă vreme înfățișează, în esența lui și cu un anumit grad de

atmosferă” în care autorii lasă uneori impresia că retrăiesc viața personajelor din literatura lor de ficțiune, jurnalele intime, tocmai prin asemenea însușiri, întregesc și justifică, prin scoaterea lor la lumină, adevăruri altminteri ascunse sub pecetea tainei. Procesul ca atare poate fi urmărit în cuprinsul diarismului românesc, care constituie tematica celui de-al treilea și celui mai amplu volum (433 pagini). Sunt cercetați 29 de diariști în capitole speciale și aproape încă pe-atâția într-un capitol preliminar. Eugen Simion avertizează de la început că nu face „o istorie a jurnalului intim”, ci o demonstrație în favoarea unui gen literar respins, între alți critici, de E. Lovinescu și G. Călinescu, pe motiv că fine jurnal intim cine nu știe să facă operă de creație. Iar demonstrația ca atare convinge, într-adevăr, că diarismul reprezintă o modalitate posibilă de creație și constituie chiar o tehnică de creație. Tocmai prin asemenea atribute, el este un semn de maturitate a culturii și arată gradul de dezvoltare a societății în care se manifestă, ca și gradul de dezvoltare a conștiinței personalității umane. Românii descoperă, mai întâi, pe alții și scriu *memoriale și jurnale de călătorie* (Spătarul Mălescu, Dinicu Gulescu). Se descoperă, totodată, pe ei înșiși, simțind nevoia să-și afirme identitatea printre străini (C.A.Rosetti, Ion Codru-Drăgușanu, Iacob Negruzzi). Prin generația lui Eliade dobândesc convingerea că jurnalul poate avea și o valoare literară. „*Și, odată descoperită, ideea n-a încetat să rodească*”, realizând, între altele, și un record absolut de precocitate în istoria diarismului, prin Iulia Hasdeu care-și începe jurnalul la 7 ani.

Intuițiile lui Eugen Simion sunt aici remarcabile, de nelipsit, de azi înainte, în analiza nu numai a demersurilor estetico-literare, dar chiar și a onora politice. Un singur exemplu: capitolul consacrat lui Titu Maiorescu, autorul celui mai cuprinzător jurnal românesc. Din analiza unor secvențe adesea banale, precum însemnările despre temperatura zilnică, profiturile rezultate din avocatură sau despre deranjamentele stomacale ale copilului lui Mite Kremnitz, dar și a notei, bogat subtextuale, ca, de pildă, celebra „*greă epocă Eminescu*” rezultă un Maiorescu mult mai nuanțat și mai flexibil decât cel îndeobște evocat. Desigur, pe cât de mare și de demn este el în fața tuturor loviturilor, pe atât de convențional rezultă din străduința nemărturisită de a-și influența posteritatea, dar – atenție! – jurnalul său, tocmai prin asemenea ipostaze, luminează neștiute resorturi intelectuale care explică, între altele, înțelegerea profundă pe care el o asocia expresiei „formă fără fond”, ca și onora dintre „revizuirile” lui de mai târziu. Se știe că în proiectele lui de reformă a învățământului, elaborate pentru timpul când va ajunge ministru, Maiorescu își propusese să desființeze Școala de arte, tot

Eveniment cultural de însemnătate națională

Biblioteca Academiei are un nou sediu

La scurtă vreme după reintrarea în circuitul informațional a Bibliotecii Centrale Universitare, un nou eveniment cultural de însemnătate națională a avut loc în capitală: Biblioteca Academiei Române, care adăpostește și gestionează cel mai mare patrimoniu cultural românesc, a primit un sediu modern, elegant, cu o suprafață de aproape 16.000 m.p. Noul edificiu are o arhitectură remarcabilă și o funcționalitate sporită, fiind dotat cu depozite de carte, cu 9 săli de lectură, o sală de conferințe, o sală de expoziții, plus o seamă de anexe. Cu sprijinul acestui patrimoniu arhitectural și tehnic modern vor putea fi puse superior în valoare cele 10 milioane de piese aflate în custodia Academiei, printre care se numără 3 milioane de cărți (aproape toate titlurile apărute în spațiul românesc în ultimii 500 de ani), 300.000 stampe și desene, monede vechi și, desigur, inestimabilele manuscrise ale lui Eminescu și ale altora dintre marii noștri scriitori. Avea dreptate acad. Eugen Simion, președintele Academiei Române, să spună că finalizarea noului local reprezintă un strălucit fapt de solidaritate românească și că, iată, tocmai cultura este terenul în care această solidaritate se poate realiza mai convingător. Sprijinul larg de care a beneficiat noul local, din partea tuturor guvernelor aflate la conducerea României postdecembriste, a ieșit în evidență și cu prilejul festivității inaugurale, la care au luat parte Președintele României, Ion Iliescu,

Primul Ministru, Adrian Năstase, membri ai Parlamentului României, reprezentanți ai partidelor politice și ai societății civile ș.a.

Prof.univ.dr. EUGEN SIMION, președintele Academiei Române, conferențind la Universitatea Spiru Haret cu prilejul Centenarului G. Călinescu (octombrie 1999)

conjuncturalului, al partizanatului și, în fond, al aventurii. Iată că „disponibilitatea subită față de orice încercare literară”, cu care se laudă unii dintre colegii săi din generațiile mai noi, reprezintă doar stadiul preliminar al actului critic, după cum privirea peisajului „din mers”, alt atu revendicat de autorii repoșurilor, conduce spre corecta lui evaluare abia spre finalul reflecției „fixate” prin adeverare.

Toate aceste însușiri se regăsesc pe larg în cele trei volume ale **Ficțiunii jurnalului intim**. Primul volum este dedicat Jurnalului ca literatură. Pecetea lui interogativă („*Există o poetică a jurnalului?*”) nu exprimă o îndoială, ci mai mult certitudinea pe care se întemeiază. Așa după cum enunțase într-un număr din **Caieete critice**, dedicat Jurnalului ca literatură, Eugen Simion revine aici, în primul volum, cu următoarele precizări: a) jurnalul intim respinge, aprioric, toate convențiile literaturii, dar își construiește – cu sau fără știrea autorului – propriile convenții (reguli) care-i permit să funcționeze; b) tocmai prin respingerea sistemică a ficțiunii, confesiunea diaristică devine adesea, fără ca autorul s-o conștientizeze, o *ficțiune* a *nonficțiunii*, o ficțiune a trăitului, a realului, a autenticului; c) ca atare, jurnalul intim se poate constitui într-un gen literar și poate fi citit ca literatură. Autorul avertizează, pe parcursul volumului întâi, că toate concluziile la care ajunge sunt provizorii, „*așa cum sunt, în realitate, toate concluziile în domeniul esteticii, poeticii, literaturii*”. Inclusiv cele câteva „legi” ale diarismului, pe care unii le acceptă, iar cei

expresivitate a limbajului, acest sublim proces al dezbaterii „eurilor”? Sinceritatea acestei literaturi, autenticitatea ei și, deci, valoarea ei reprezentativă pot fi alimentate și asigurate tocmai de faptul că *eul profund* (omul care scrie) nu se mai rușinează și nu mai fuge de fratele său, *eul biografic*, *eul superficial* (omul care trăiește în umbra operei), ci-și asumă integral inavuabilul (nemărturisitul sau, mai bine zis, nemărturisibilul), „micul infern interior” (André Gide).

Volumul al doilea („*Intimismul european*”) reușește să concretizeze și să justifice toate aceste disocieri printr-o succesiune de micromonografii închinare celor 26 de diariști europeni, începând cu Samuel Pepys (apreciat drept „*cel dintâi diarist în adevăratul înțeles al termenului*”) și încheind cu polonezul Witold Gombrowicz. Caracterizările aplicate acestor „*mari destine creatoare în luptă cu secretul ființei lor*” sunt percutante și fiecare în parte poate constitui un bogat subiect de reflecție. Amiel „*trăiește pentru a scrie un jurnal de peste 16.000 de pagini și scrie pentru a trăi*”; Tolstoi lasă în urmă „*o mitologie a păcatului*” și „*o retorică a pocăinței*”; Jules Renard este un „*stendhalian eretic*”; îngrijorat să nu devină cumva „*un Flaubert de salon*”; Jünger atinge, sub raport stilistic, „*punctul cel mai îndepărtat în diarismul european față de Stendhal – cel care refuză să corecteze o greșeală de gramatică pentru a nu diminua autenticitatea frazei*”.

„Romane complexe de idei”, într-o violentă ciocnire lăuntrică, sau „romane de

așa și Conservatorul, iar pe profesori să-și transfere la școala normală. Măsura lui Maiorescu era, desigur, restrictivă, nu însă reacționară. Într-o țară cu majoritatea populației neștiutoare de carte, cum era atunci România, ideea întăririi învățământului primar era absolut necesară. Și cum o bună școală primară este condiționată de prezența învățătorilor temeinic pregătiți, era firesc ca un obiectiv al acțiunii maioreșciene să se identifice în sprijinirea școlilor preparandale sau normale. Tocmai de aceea intenționa Maiorescu ca pe profesorii de la Conservator să-și transfere ca profesori de muzică la școala normală; întărirea școlilor care pregăteau învățători echivala cu întărirea învățământului primar prin care se fundamenta culturalizarea întregii populații. Sau, cu însemnările din jurnal, „*tot ce este astăzi o formulă goală în mișcarea noastră publică*” urma să fie „*prefăcut într-o realitate simțită*”. Cunoscuta formulă critică a lui Maiorescu primește aici un sens constructiv, ca și în cazul prevederii de a se trimite bursieri în străinătate la studiul pedagogiei, pentru ca apoi, cu concursul lor, să se înființeze noi școli preparandale în sprijinul învățământului primar.

Iar asemenea exemple, care luminează decizii importante din istoria culturii românești, descoperim frecvent în jurnalele românești, grație cercetării exhaustive efectuate de Eugen Simion. Astfel încât întrebarea esențială dacă avem sau nu un jurnal intim este depășită prin însuși demersul fundamental al criticului, consacrat modului cum se înfățișează genul diaristic românesc, ilustrării bogăției și originalității acestuia.

O prezență semnificativă la Târgul Internațional GAUDEAMUS: Cartea universitară apărută în Editura Fundației România de Mâine

Într-o lume terorizată de sărăcie, confruntată cu violența și reaua-credință, înrobită confortului material obținut peste noapte cu orice preț, un târg de carte reprezintă un semn reconfortant. Iar Târgul Internațional Gaudeamus – Carte de Învățătură, aflat la a opta ediție, exprimă mesajul adresat tuturor iubitorilor de carte. „Să ne bucurăm!” Să uităm de grijile istovitoare ale tranziției, pătrunzând în această ambianță elevată, de sărbătoare a spiritualității românești, pe care a oferit-o cu generozitate **Gaudeamus**, găzduit în Pavilionul Central Romexpo între 28 noiembrie – 2 decembrie 2001, unde s-a aflat expusă producția de carte a 166 de expozanți, dintre care peste 90 de edituri din țară și străinătate, plus universități, difuzori de carte, tipografii ș.a.

Participarea celor peste 55.000 de vizitatori la cele 40 de manifestări specifice – seminarii, „Galaxia Gutenberg”, dezbateri, „Despre valori și false valori culturale”, „Colocviul Internațional al Traducătorilor”, mese rotunde – confirmă adevărul peren că românii au conștiința faptului că se poate supraviețui prin cultură, că opțiunea această sacră poate constitui cea mai bună protecție în fața sfidărilor de orice fel care întuneacă orizontul acestui început de mileniu.

Interesul sporit pentru carte a fost și mai bine pus în evidență de cele 250 de lansări de carte, momente cu o încălțătură emoțională nu numai pentru autori și editori, ci și pentru vizitatori, care au conferit Târgului Gaudeamus o strălucire aparte.

În această competiție a valorilor culturale s-a înscris organic Editura Fundației *România de Mâine* nu numai prin tradiționalul de acum stand prezentând oferta de carte universitară care-i definește opțiunea prodigioasei sale activități, ci și prin lansările unor noi volume care au beneficiat de o largă audiență – profesori universitari, specialiști din domeniile economice, financiare, bancare, sociologiei, psihologiei, muzicologiei, arhitecturii, studenți, demonstrând semnificația pe care o are acest gen de carte – manuale și cursuri universitare, caiete de lucrări practice, teste-grilă, lucrări de sinteză.

Deschizând aceste manifestări, care au avut loc în zilele de 28 noiembrie și 2 decembrie, doamna Georgeta MITRAN, directoarea Editurii Fundației *România de Mâine* a remarcat faptul că cele cinci volume propuse spre lansare fac parte dintr-o producție de carte reprezentativă, pe anul în curs fiind tipărite 130 de titluri, fiecare având un rol bine definit în peisajul activității educativ-didactice consacrate sprijinirii procesului de învățământ universitar, unele umplând un gol în registrul tematic. Este și cazul lucrării *Auditul financiar, reorganizarea judiciară și lichidarea societăților comerciale*, purtând semnătura prestigioasă a prof.univ.dr. Mircea BOULESCU și a lector univ.dr. Corneliu BĂRNEA, care demonstrează, într-o manieră inedită, cu pertinență, o problematică de o mare actualitate, de acut interes, atât pentru cadrele didactice, pentru specialiștii din domeniu, cât și pentru studenți.

Felicitând autorii pentru curajul intelectual dovedit prin realizarea acestei lucrări temerare, deschizătoare de drumuri nu numai pentru specialiștii români, ci și pentru potențialii investitori străini, prof. univ. dr. Ali EDEN, vicepreședinte al Camerei Auditorilor din România, aprecia că „realmente patrimoniul bibliografiei de specialitate este de acum mai bogat prin descifrarea tainelor unei tematici mai puțin familiare – conceptul de audit financiar, activitatea de audit financiar în România, îndrumarea metodologică și controlul activității de audit, statutul cenzorilor și auditul financiar, implicațiile reorganizării judiciare și lichidării societăților comerciale.

Structurată în două părți, lucrarea îmbină abordările teoretice cu cele de ordin practic, remarcându-se prin exactitatea definirii unor concepte – etica auditorilor,

auditul financiar de la concept la sfera activității practice de audit financiar ș.a. –, prin rigoarea științifică, ceea ce îi conferă calitățile nu numai de curs universitar, ci și de valoroasă lucrare științifică”.

„Am bucuria să particip la lansarea unei cărți incitante care, cu siguranță, prin problematica abordată, depășește dimensiunile unui curs universitar, prezentând un interes mult mai larg” – a remarcat prof.univ.dr. Marin DUMITRU, șeful Catedrei de Finanțe a Facultății de Management Financiar-Contabil de la Universitatea *Spiru Haret*.

Forma inedită de prezentare a lucrării scoate în evidență experiența didactică, pedagogică și metodologică a autorilor, fapt ce va determina cititorii să dorească să se documenteze în acest domeniu. *Auditul financiar, reorganizarea judiciară și lichidarea societăților comerciale* are meritul de a prezenta, într-o manieră foarte bine sistematizată, prevederile unui număr însemnat de acte normative apărute în ultimii doisprezece ani. Dar etapa tranziției la economia de piață și dorința de integrare în structurile europene presupun un efort deosebit pentru alinierea și armonizarea legislației în domeniul economico-financiar din țara noastră, această lucrare de referință rezervându-le un spațiu important.

În legătură cu cea de a doua carte lansată într-un asemenea cadru, *Monedă și credit*, al cărei autor este prof.univ.dr. Gheorghe MANOLESCU, prodecan al Facultății de Marketing și Comerț Exterior a Universității *Spiru Haret*, doamna Georgeta MITRAN a subliniat preocuparea acestui autor, care se află la a treia lucrare apărută în Editura Fundației *România de Mâine*, – de a pune la dispoziția cadrelor didactice, specialiștilor, dar și studenților lucrări de mare actualitate în domenii mai puțin abordate.

Prezentând lucrarea *Monedă și credit*, prof.univ.dr. Emil DINGA a apreciat efortul autorului de a restructura într-o viziune proprie materialul existent în acest domeniu, de a-i conferi informațiile de ultimă oră, raportând problematica tratată la standardele actuale. Curajul de a se îndoi de unele aserțiuni, de a comunica reflecțiile personale, întemeiate pe laborioase studii și cercetări, pune în evidență faptul că lucrarea a fost privită, realizată nu doar ca o normă universitară, ci și ca pe una de cercetare. În acest fel, cartea oferă o bună bază pentru o posibilă dezbateră polemică.

„Îmi face o mare plăcere să particip la prezentarea unei cărți ce onorează nu numai pe autorul ei, ci și lumea bancară, ajutată astfel să înțeleagă mai bine mecanismele care o fac viabilă, reglementările existente, riscurile și soluțiile de gestionare a acestora, configurația circuitelor financiare, managementul strategic al băncilor în condițiile globalizării afacerilor” – a subliniat domnul Radu C.RĂDUȚ, director în cadrul Institutului Bancar Român. În lucrare se pune accentul pe modul în care pot fi prevăzute, evitate anumite fenomene nedorite, care pot apărea în politica monetară, altele ținute strâns sub incidența unui control eficace, pe modul în care se poate ajunge la performanțe bancare și costurile lor, ceea ce o recomandă cititorului ca un veritabil instrument de lucru. Capitolele care abordează *Etapele integrării monetare europene, Sistemul monetar european, Drumul spre moneda unică, Zona monetară optimală* îi conferă largi deschideri, convingându-ne, dacă mai era nevoie, că societatea în care trăim este o societate monetară.

„În abordarea dr. Grigore NICOLA, director al Institutului de Psihologie „Mihai Ralea”, al Academiei Române, *Istoria psihologiei* oferă cadrul unei veritabile școli de gândire în domeniu – releva în prezentarea sa prof.univ.dr. Nicolae RADU, decanul Facultății de Sociologie-Psihologie a Universității *Spiru Haret*.

Mesajul central al lucrării constă în faptul că multitudinea de paradigme, active simultan astăzi în psihologie, nu este un joc al flexibilității speculative, ci un arsenal de întrebări, ipoteze, soluții și aplicații.

Avem în această carte nu numai o analiză contrastivă a diferitelor opere și sisteme de idei, ci și intenția cultivării „gustului” pentru o știință a dramei ființei umane: singura în lumea terestră care doar scrutează înfinitul și veșnicia, cu înțelegerea deplină că nu le poate atinge. Istoria psihologiei poate fi și o expresie a insistenței cu care gânditorii tuturor timpurilor au încercat să depășească această condiție frustrantă”.

Seria lansării noilor apariții la Editura Fundației *România de Mâine* a continuat în ziua de 2 decembrie, cu prezentarea volumului *Neoclasicismul muzical românesc – secolul XX*, de prof.univ.dr. Carmen STOIANOV, decanul Facultății de Muzică a Universității *Spiru Haret*.

„Avem mare nevoie de cărți de cultură și *Neoclasicismul muzical românesc – secolul XX* contribuie la satisfacerea unui asemenea deziderat, impunându-se de la sine prin ambivalența acestui curent – academism și avangardism – a remarcat compozitoarea Maia CIOBANU. Autoarea acestei cărți, care reprezintă, de fapt, o continuare a studiilor și monografiilor elaborate, surprinde cu convingere și delicatețe ambele fațete, punând accentul pe dinamica înnoirilor și cucerirea stadiului de dimensionare cât mai precisă a orientării neoclaseice în profil muzical românesc”.

Felicitându-se cu căldură colega de facultate, compozitoarea Maia CIOBANU a precizat că o asemenea lucrare ar trebui să se găsească în toate bibliotecile conservatoarelor, și celorlalte instituții cu profil muzical.

Mulțumind pentru aprecierile făcute cu atâta sinceritate, prof.univ.dr. Carmen STOIANOV a mărturisit revelația pe care a avut-o cercetând existența unui asemenea fenomen de-a lungul secolului XX, descoperind indicii ale prezenței neoclasicismului muzical românesc și în ultimele decenii ale secolului XIX, a ceea ce George Enescu înțelegea prin muzică veche.

Cartea conf.univ.dr. Emil CREANGĂ – *Programe de arhitectură – învățământ superior* – a fost prezentată de prof.univ. dr.arh. Corneliu DUMITRESCU, decanul Facultății de Arhitectură și Urbanism a Universității *Spiru Haret*.

„Este un privilegiu pentru mine să pot semna că în acest caz este vorba despre o dublă inaugurare: prima carte de arhitectură apărută la Editura Fundației *România de Mâine*, prima carte a autorului” – a explicat vorbitorul. Și este cu atât mai merituosă această apariție, cu cât în arhitectură un asemenea demers se finalizează mai anevoios. Experiența profesională și universitară a autorului acestei lucrări l-a ajutat să pună în ecuație două aspecte: unul legat strict de arhitectură și un altul vizând societatea, ceea ce i-a conferit o valoare pluridisciplinară. Rezultă limpede că pentru arhitect nimic nu poate fi mai folositor decât concluziile elaborate în alte domenii de activitate – economie, demografie, ecologie - iar procesul de învățare este abordat prin prisma psihopedagogiei. În acest context, tipul campus universitar devine for de cultură universitară în care se întâlnesc, lucrează și coabitează cadrele didactice și reprezentanții societății, spațiile universitare – mai flexibile, mobile, care să corespundă mai bine unui management competent – fiind puse mai bine în slujba formării complexe a viitorilor specialiști, informațiile culturale intrând firesc în acest proces.

În cuvântul său, conf.univ.dr. Emil CREANGĂ a remarcat că aprecierile făcute, precum și participarea unui număr însemnat de invitați la această manifestare îl onorează, afirmând că a avut șansa să valorifice experiența acumulată în domeniu. De asemenea, a vorbit despre acea muncă aproape anonimă, absolut indispensabilă pentru apariția lucrării, desfășurată în cadrul Editurii Fundației *România de Mâine*.

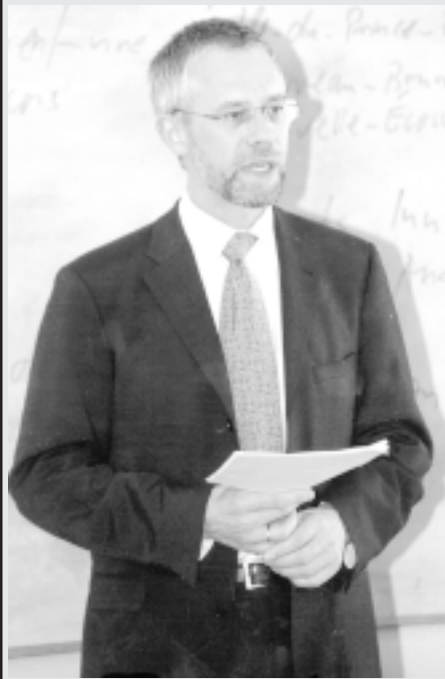
Lansările de cărți realizate în acest spațiu oferit de Târgul Gaudeamus au prilejuit numeroase întâlniri între autori de carte universitară, din cele mai diverse domenii, și cititori, dezbateri incitante despre valori culturale, dar și despre fenomene din economie, sociologie, psihologie. O imagine edificatoare asupra activității prodigioase desfășurate de Editura Fundației *România de Mâine*.

Adela DEAC

Noutăți editoriale lansate la Târgul Internațional GAUDEAMUS – Carte de învățătură

- **Mircea BOULESCU, *Auditul financiar, reorganizarea judiciară și lichidarea societăților comerciale***
- **Gheorghe MANOLESCU, *Monedă și credit***
- **Grigore NICOLA, *Istoria psihologiei***
- **Carmen STOIANOV, *Neoclasicismul muzical românesc — secolul XX***
- **Emil CREANGĂ, *Programe de arhitectură — învățământ superior***

Profesorul Juergen ERFURT, Directorul Institutului de Limbi și Literaturi Romane de la Universitatea J.W. Goethe din Frankfurt pe Main, a conferențiat la Universitatea Spiru Haret

Prof.univ.dr. Mircea MIHALEVSCHI
Șeful Catedrei de Limbi și Literaturi Romane

În perioada 6-10 noiembrie a.c., Universitatea *Spiru Haret* a primit vizita Directorului Institutului de Limbi și Literaturi Romane de la Universitatea *J.W. GOETHE* din Frankfurt pe Main, profesorul Juergen ERFURT. Înaltul prestigiu și vechea tradiție a școlii germane de romanistică sunt bine cunoscute, precum și locul important ocupat de Universitatea din Frankfurt în cercetările de profil umanist. Scopul vizitei a fost stabilirea unor jaloane pentru o viitoare colaborare pe plan didactic și de cercetare cu Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității *Spiru Haret*. În urma acestei întâlniri, prof. Juergen ERFURT și-a exprimat opinia favorabilă asupra calității desfășurării procesului de învățământ din facultate, despre nivelul de pregătire al studenților, despre competența profesională a cadrelor didactice. Această impresie favorabilă i-a fost confirmată din nou cu ocazia conferinței pe o temă de sociolingvistică ținută ziua următoare prin participarea studenților în număr mare și cu un viu interes profesional, prin nivelul lor de pregătire relevant cu ocazia discuției ce a urmat pe marginea tematicii tratate. În cadrul unor întâlniri mai restrânse avute cu profesori de la facultatea noastră (la care au luat parte doamna prorector, prof. univ. dr. Elena Bălan, și doamna decan, conf.univ.dr. Domnica Șerban) și apoi în mod special cu profesori de la catedra de filologie romanică, s-au dezbătut posibilitățile de participare a facultății noastre la un proiect posibil de cercetare (care ar implica și colaborarea altor universități europene) pe o temă tratând aspecte socio-lingvistice și culturale reperate prin anchete în diferite medii

(micro și macrostructuri) urbane și tratate dintr-o perspectivă comparativistă. S-a discutat posibilitatea inițierii unor programe de mobilitate a studenților. Profesorul ERFURT mi-a împărtășit puternica impresie pe care i-a făcut-o înalta competență științifică a unor colegi (cu un prestigiu de altfel stabilit atât în țară, cât și peste hotare) cum sunt profesorii Teodora Cristea și Paul Miclău. Domnia sa a apreciat calitatea înzestrării materiale a facultății și a universității noastre: săli de curs și amfiteatre încăpătoare, luminoase, bine încălzite, aparatură tehnică de informare, comunicare și difuzare, existența unei tipografii care a asigurat deja tipărirea unui mare număr de cursuri, compendii, studii, articole de specialitate. Domnia sa mi-a mărturisit ce eforturi s-au depus pentru edificarea unui complex studențesc al Institutului pe care-l conduce și s-a arătat entuziasmat de rezultatele obținute într-un timp relativ scurt de către Universitatea *Spiru Haret* pentru a oferi studenților cămine confortabile, sau complexe (autoservire, bar, discotecă, restaurant) ca cel din Berceni. Constatând că viața universitară a facultății noastre se desfășoară sub multiple aspecte în conformitate cu parametri sensibili apropiați de cei ai altor universități europene vizitate, profesorul ERFURT și-a exprimat convingerea că prin dinamismul său și preocuparea constantă pentru menținerea calității procesului de învățământ, Universitatea *Spiru Haret* va ocupa într-un viitor apropiat locul cuvenit printre universitățile europene de prestigiu.

Limba română, întâia disciplină fundamentală în școală

Conf. univ. dr. Ioan ȘERDEAN

În articolul precedent pe aceeași temă* am ajuns la o problemă, în aparență controversată, dar reală și de neevitat, aceea a graiului local. Căci pronunția greșită a unor sunete poate fi determinată și de influențele negative ale graiului local, care, la rândul său, e un fenomen ce nu poate fi repudiat. El are temeiuri care, dimpotrivă, îl susțin ca pe ceva ce dă farmec și culoare limbii noastre. Cu toate că rostirea corectă, literară presupune o unitate perfectă, aceasta nu poate fi realizată în vorbirea fiecărui individ din motive pe deplin întemeiate. Astfel, trebuie luat în seamă faptul că fiecare vorbitor e născut undeva, a fost crescut și instruit de cineva, a intrat în raporturi sociale cu diverse persoane sau grupuri de persoane; mediul social și chiar geografic în care a trăit sau continuă să trăiască își pune amprenta, în mod inevitabil, asupra întregului său comportament, iar această amprentă se șterge foarte greu. Un asemenea fenomen face ca în vorbirea majorității indivizilor să coexiste două sau mai multe sisteme lingvistice. Pe de altă parte, în mod firesc, unele persoane sunt mai receptive la fenomenele limbii, altele dimpotrivă mai puțin receptive. Unii indivizi, deși sunt conștienți pe deplin de diferențele dintre vorbirea literară și cea regională, locală, practic, nu sunt în stare să înlocuiască în vorbirea lor formele graiului local cu formele literare corespunzătoare. Exemple în acest sens sunt la îndemâna fiecărui cunoscător al limbii literare. De asemenea, presupunând că un vorbitor și-a însușit perfect toate normele de pronunție literară, el nu va reuși, totuși, să pronunțe totdeauna la fel

aceiași sunet. E un lucru dovedit de fonetica experimentală. Astfel, un *e* (sunetul *e*) de exemplu, poate avea un număr nelimitat de variante în rostirea lui de către același individ, variind în funcție de ritmul vorbirii, de caracterul specific al comunicării, de starea psihică a momentului, precum și de alți factori¹⁾. În fine, ca orice fenomen, și pronunția literară se află, ea însăși, în continuă transformare și mișcare. Așa încât fiecare individ are posibilitatea de a alege una din variantele între care ortografia oscilează la un moment dat. Vorbitorul simte nevoia să-și adapteze expresia și, implicit, rostirea (pronunția) în funcție de situațiile diverse în care are loc actul comunicării. Această împrejurare, într-un totuși justificată, explică existența unor variante stilistice de pronunțare. Orice individ, indiferent dacă vorbește un grai sau o limbă literară, indiferent de vârstă, de sex sau de gradul său de cultură, posedă cel puțin două stiluri de pronunțare pe care le folosește în funcție de împrejurări. Bunăoară, vom rosti *se aude, neînvățat* în stilul să-i zicem solemn, dar *se-aude, nenvățat* într-un stil familiar, mai liber. Ambele aceste tipuri de pronunțare aparțin limbii literare, adică sunt corecte. Dacă un locuitor, să spunem, din Abrud (Tara Moșilor), vorbind cu un bucureștean (sau chișinăuian) își modifică rostirea evitând, dintr-o jenă nemărturisită, formele propriului său grai, înseamnă că în conștiința lui s-au format contururile unei pronunțări model, spre care tinde, mai mult sau mai puțin, conștient. Iar dacă aproape fiecare dintre noi ne dăm seama, după rostire, că interlocutorul este maramureșean sau moldovean, că aparține unui anumit grad de cultură, înseamnă că în mintea noastră există imaginea unei rostiri

corecte, rostire situată deasupra dialectelor și a particularităților individuale. Către acest model de rostire corectă trebuie să se îndrepte cu stăruință eforturile fiecărui vorbitor al limbii noastre. Și cu cât ne apropiem mai mult de perfecțiunea modelului ideal, cu atât vorbirea devine mai clară, mai frumoasă, mai expresivă. Educarea și autoeducarea pronunțării la adulți nu e nevoie să înceapă, după părerea noastră, cu memorarea unui șir de definiții, de reguli și cu aplicarea lor mecanică la cazurile particulare. Dacă acest proces începe, cum spuneam, de la primele încercări de rostire a sunetelor, a silabelor, a cuvintelor, la început pe bază de imitație din partea celor care învață, ulterior, se pot face exerciții sistematice de percepere auditivă corectă a sunetelor, izolate, pe silabe, prin combinarea lor în cuvinte. Asemenea exerciții sunt necesare, de cele mai multe ori, nu doar pe treptele școlare, ci chiar pe parcursul întregii vieți, atunci când se constată nesiguranță în pronunție. Respectarea unor reguli elementare, cu privire la modul de folosire a componentelor organului fonator, la emiterea sunetelor, la controlul (autocontrolul) respirației, orientarea vocii, igiena și gimnastica aparatului fonator se impune în toate situațiile în care se constată incertitudine și neclaritate în pronunție. La vârsta adolescenței, când tânărul își formează vocea, își precizează un mod personal de a-și exprima gândurile, precum și o anumită atitudine în raporturile cu cei din jur, ar putea fi inițiate acțiuni speciale (lecții) de dicțiune²⁾, care ar ajuta nespus de mult pronunției corecte. Timiditatea specifică vârstei ar fi mai ușor învinsă, iar consecințele ei (bălbăiala, vorbirea în șoaptă sau bolborosită și alte dificultăți întâmpinate în pronunție) s-ar putea înlătura înainte de a deveni permanente.

Unii tineri, și chiar cei mai puțin tineri, consideră că nu e cazul să deschidă gura atât cât trebuie pentru a le fi înțeleasă rostirea. Alții, dimpotrivă, socotesc că o articulare exagerat de puternică a sunetelor le pune în valoare personalitatea. Unii folosesc conștient trăsături ale graiului local sau rostiri neglijente în împrejurări cu totul nepotrivite; alții împing pedantismul până la ridicol. Toate aceste tendințe care se soldează, de cele mai multe ori, cu o pronunțare incorectă și inestetică pot fi anulate printr-o instruire sistematică, în scopul perfecționării pronunțării. Cultivarea rostirii ar trebui să constituie pentru fiecare vorbitor al limbii noastre, în egală măsură, o problemă de etică și de estetică. E o lipsă de politețe să pui la încercare urechea, mintea, inteligența interlocutorului printr-o rostire neinteligibilă. Limba unitară, frumoasă și nuanțată se făurește nu doar de scriitori, de poeți și de actori, ci de întreaga colectivitate

a celor care își exprimă gândurile, ideile, sentimentele în cuvinte rostite. În cele din urmă rămânem cu satisfacția că specificul graiului local nu constituie deloc obstacole în procesul comunicării. Dimpotrivă, ne oferă șansa de a identifica și partea de țară a provenienței interlocutorului. Personal, încerc o mare satisfacție atunci când interlocutorii mei mă întrebă direct de unde sunt de loc, din Ardeal. Oricum, citându-l pe poetul nemuritor, știm că „Limba noastră-i o comoară” (...) „Pe moșie revărsată”. Iar această moșie se întinde pe tot pământul țării între hotarele ei firești. Cei care se răsfăță comunicând prin intermediul ei, de-s moldoveni, de-s ardeleni sau bănățeni, de-s dobrogeni sau olteni, de viețuiesc dincolo de hotarele țării se simt uniți prin limba lor comună, unitară, care, vorba poetului „e un șirag de piatră rară”, e „numai cântec”, e „foc ce arde”, e „graiul păinii”... Și cine nu se emoționează

știind că cel care a creat aceste metafore nepieritoare s-a născut și a învățat limba, pe care a învăluit-o în versuri nemuritoare, acolo, în acea parte de Țară, de unde , de un deceniu și mai bine primim vești despre „creșterea limbii românești și a patriei cinstire”! Sperăm ca nu peste multă vreme să putem roști în limba noastră, a tuturor, împreună cu un personaj care a intrat în literatura română cea mare, printr-o singură urare, dar care este dătoare de mari speranțe: „Trăiască România dodoloată!”³⁾

Note

- 1) A se vedea, în acest sens: Fulvia Ciobanu; Lidia Sărleă, *Cum scriem, cum pronunțăm corect*, Editura Științifică, București, 1970, pag. 85, 86, 87;
- 2) În legătură cu definirea conceptelor de *dicțiune* și *pronunțare*, a se vedea: Lidia Sărleă, *Pronunția românească literară – stilul scenic*, Editura Academiei, București, 1970, pag. 16.
- 3) Lucian Blaga, *Hronicul și cântecul vârstelor*, Editura Tineretului, București 1965, pag. 233.

„Dodoloată” – rotundă (în grai ardelenesc)

*Opinia națională din 5 noiembrie 2001.

Luni 31 decembrie 2001	Marti 1 ianuarie 2002	Miercuri 2 ianuarie 2002
6:00 Matinal - Știri (7:30) - Revista presei (8:00) 10:00 În prag de Anul Nou. Colinde 10:30 Gânduri și speranțe 10:45 Simbolistica măștilor populare 11:45 Parcurile lumii. Documentar 12:30 Melodii populare românești. „Cântece de joc” 13:00 Ceramica de Horezu. Documentar 13:30 Ansamblul „Cununa Ardealului” – Muzică populară 13:55 Viața planetei. Marea. Documentar 14:50 Club internațional 16:50 Lieduri și arii din opere 17:20 Gânduri de sărbători. Vremurile și vremea colindelor 17:50 Colinde, colinde ... 18:30 Știri 19:00 Gânduri și speranțe 19:15 River dance (1) 20:10 Obiceiuri de iarnă 20:30 River dance (2) 21:05 Colinde 21:35 Cântece de petrecere 22:00 Program muzical nocturn	6:00 Matinal - Știri (7:30) 8:00 Obiceiuri de iarnă 8:15 Gânduri și speranțe 8:30 Au venit colindătorii 9:30 Portret de interpret: Elisabeta Turcu 10:10 Concert de orgă 10:45 Varietăți cu ... tinere speranțe 12:15 În Orașelul Copiilor 12:30 Muzică de fanfără 13:15 Festivaluri tradiționale chineze 13:50 Din folclorul românesc 14:20 Mark Twain. Documentar 14:50 Patrimoniul cultural al umanității - Salamanca 15:45 „Virtuozitate”. Program folcloric 16:35 Drôme. Documentar 17:30 Gânduri și speranțe 17:45 Studenți în concert 18:30 Știri 19:00 Momente vesele 19:30 Notre Dame de Paris (1) 20:40 Jocuri de artificii 21:00 Notre Dame de Paris (2) 22:05 Jazz-ul la el acasă 22:35 Program muzical nocturn	6:00 Matinal - Știri (7:30) 8:00 Colinde 8:30 Dansul fulgilor de nea 8:45 Nuntă în Țara Lăpușului. Documentar 9:15 Microcosmos. Documentar 10:25 Ferestre spre Europa. Documentar 10:50 „La rampă ... șansoneta” 11:20 Parcul național. Documentar 12:15 Cântece de petrecere 12:45 Tradiții păstorești 13:15 Bourgogne. Documentar 14:10 Muzică ușoară 15:15 Simbolistica măștilor populare 16:10 Concert de orgă 16:40 Film artistic: Cântecul Tibetului 18:30 Știri 19:00 Varietăți la <i>Spiru Haret</i> 21:10 Teatru laser 22:30 Program muzical nocturn

Programul

Televiziunii România de Mâine (tvRM)

Luni 17 decembrie 2001	Marti 18 decembrie 2001	Miercuri 19 decembrie 2001
6:00 Matinal - Știri (7:30) - Revista presei (8:00) 10:00 Drept civil (9) 10:55 Lege și ordine. Documentar 11:20 Drept penal. Partea specială (10) 12:35 Drept roman (15) 13:00 Știri 13:10 Din folclorul românesc 13:40 Cântecele Oltului 14:00 Psihologia educației (12) 14:30 Metode și tehnici de cercetare în sociologie (4) 14:55 Pedagogie generală (7) 15:25 Multiculturalism. Documentar 15:50 Psihologie experimentală (3) 16:25 Rolul medicului veterinar în protecția sănătății consumatorului 17:35 Informatică pentru sociologie (6) 18:30 Știri 19:00 Dialog juridic – consultații juridice cu prof. univ. dr. Corneliu Turianu 19:25 Paris. Documentar 20:20 Crossing point - jazz 20:50 Realități italiene. Documentar 21:45 Granma. Reportaj turistic 22:00 Știri 22:30 Program muzical nocturn	6:00 Matinal - Știri (7:30) - Revista presei (8:00) 10:00 Economie politică (18) 10:50 Cum să începem o afacere? (8) Documentar 11:20 Matematici pentru economiști (4) 11:50 Ferestre spre Europa. (1) Documentar 12:15 Istoria economică a României (4) 13:00 Știri 13:10 Melodii populare românești 14:00 Istoria literaturii române (10) 15:00 În slujba adevărului (r) 15:40 Limba română (10) 16:05 Eminescu și muzica. Documentar 16:35 Cultură și civilizație hispanică (1) 17:00 Patrimoniul cultural al umanității. Documentar 18:00 Limba franceză - curs practic (3) 18:30 Știri 19:00 Sănătate pentru toți 19:30 Drôme. Documentar 20:25 Tropicana. Spectacol muzical Cuba 21:20 Simbolul eternității în China 22:00 Știri 22:30 Program muzical nocturn	6:00 Matinal - Știri (7:30) - Revista presei (8:00) 10:00 Cercetări de marketing (1) 10:30 Bazele informaticii (13) 11:00 Cum să începem o afacere? (9). Documentar 11:25 Bazele contabilității (8) 12:00 Psihologia educației (13) 12:30 Tineretul britanic. Documentar 13:10 Din folclorul românesc 13:35 Popas pe Valea Luncavățului. Documentar 14:05 Drept diplomatic și consular (3) 14:35 Drept comercial (3) 15:00 Piața. Documentar 15:25 Teoria comunicării (4) 16:35 Presa britanică. Documentar 17:00 Cultură și civilizație europeană (5) 18:30 Știri 19:00 Litera și spiritul legii – talk-show de prof. univ. dr. Corneliu Turianu 20:00 Notre Dame de Paris (1) 21:10 Provence. Documentar 22:00 Știri 22:30 Program muzical nocturn

Vineri 21 decembrie 2001	Sâmbătă 22 decembrie 2001	Duminică 23 decembrie 2001
6:00 Matinal - Știri (7:30) - Revista presei (8:00) 10:00 Statistică economică (14) 10:45 Economie politică (19) 11:35 Cum să începem o afacere (10) Documentar 12:00 Cercetări de marketing (2) 12:30 City - Inima economiei britanice. Documentar 13:00 Știri 13:10 Din folclorul românesc 14:00 Limba română (11) 15:00 Sănătate pentru toți (r) 15:35 Literatură română (3) 16:40 Contemporanul meu, Caragiale 17:20 Istorie și civilizație franceză (3) 17:50 Sponsorizarea artelor. Documentar 18:30 Știri 19:00 <i>Lumea în clipa 2000</i> – talk-show de Marian Oprea 20:00 River dance (1) 20:55 William Merritt - pictură 21:20 River dance (2) 22:00 Știri 22:30 Program muzical nocturn	6:00 Matinal - Știri (7:30) - Revista presei (8:00) 9:00 Bazele informaticii (13) 9:30 Limba latină (2) 10:05 Patrimoniul cultural al umanității. Salamanca. Documentar 11:05 Pedagogie generală (9) 11:35 Genurile presei (1) 12:10 Etică în jurnalism. Documentar 12:40 Din folclorul românesc 13:25 Horă la români 13:55 Cele mai frumoase grădini ale lumii. Documentar 14:40 Trepte ale performanței 15:00 Litera și spiritul legii (r) 16:00 Profesorii profesorilor noștri 16:55 Din folclorul românesc 17:10 Idei în dezbatere: Istoria reformei învățământului românesc (7) 18:00 Pași pe glob 18:30 Știri 19:00 Nemuritorul Jazz (1) 19:55 Bourgogne. Documentar 20:50 Nemuritorul Jazz (2) 21:45 Balet – spectacol școală 22:10 Crossing point jazz (2) 22:40 Program muzical nocturn	6:00 Matinal - Știri (7:30) 8:00 Viața planetei. Marea. Documentar 8:55 Melodii populare românești 9:20 Patrimoniul cultural al umanității. Avila. Documentar 10:20 Moment folcloric 10:30 Parcul național. Documentar 11:30 Melodii populare românești 12:00 <i>Lumea în clipa 2000</i> (r) 13:00 Corot –natură în atelier 13:50 Microcosmos. Documentar 15:05 Lecția de sănătate (r) 15:35 Din folclorul românesc 16:05 Permanențe etnografice 17:05 Conservarea patrimoniului. Documentar 17:30 În slujba adevărului – talk-show de conf.univ.dr. Petre Buneci 18:30 Știri 19:00 Calendar literar - decembrie 19:35 Lieduri pe versuri de Eminescu 20:00 Film artistic: Cântecul Tibetului 21:40 Main Street Jazz 22:40 Program muzical nocturn

Luni 24 decembrie 2001	Marti 25 decembrie 2001
6:00 Matinal - Știri (7:30) - Revista presei (8:00) 10:00 Etnografie și folclor (1) 10:25 Melodii populare românești 10:50 Cultură și civilizație europeană (2) 11:55 Cum să ne conducem regiunea? Documentar 12:25 Literatură română (3) 13:35 Drag mi-e cântecul... 14:30 Club internațional 16:30 Armonii celeste 17:15 Paris. Documentar 18:05 Piese concertante la vioară 18:30 Știri 19:00 Tradiții și obiceiuri românești de Crăciun și Anul Nou 19:45 Colinde 20:15 „Virtuozitate”- Program folcloric 20:45 Tradiții populare de sărbători 21:40 Concert cameral „Credo” 22:40 Program muzical nocturn	6:00 Matinal - Știri (7:30) 8:00 Horă la români 8:30 Tradiții și obiceiuri românești de Crăciun și Anul Nou 9:20 Colinde 9:50 Sub cetina de brad 10:05 Melodii populare românești 10:30 Cele mai frumoase grădini. Documentar 11:15 Festivaluri tradiționale chinezești 11:55 Reverie în Carpați 12:05 Din folclorul românesc 12:35 Sub cetina de brad 12:50 Patrimoniul cultural al umanității – Avila. Documentar 13:45 „La rampă ... șansoneta” 14:20 Bretagne. Documentar 15:15 Gânduri de sărbători. Vremurile și vremea colindelor 15:45 Festival folcloric la Medgidia 16:15 Sub cetina de brad ... Orașelul Copiilor 16:30 Compania de dans Rebecca Kelly 17:00 Cântece din sezoari 17:25 Corot – natură în atelier 18:30 Știri 19:00 Seara sfântă de Crăciun. Colinde 20:00 Varietăți cu ... tinere speranțe 21:30 Drag mi-e cântecul ... 22:30 Program muzical nocturn

Miercuri 26 decembrie 2001	Joi 27 decembrie 2001
6:00 Matinal - Știri (7:30) - Concert de orgă 8:35 Sub cetină de brad 8:50 Melodii populare românești 9:15 Parcul național. Documentar 10:10 Cântece vechi în Lumea Nouă 10:40 Călător în Țara Lăpușului. Documentar 11:40 Din folclorul românesc 12:05 Provence. Documentar 13:00 Concertul orchestrei de cameră a inginerilor din București 14:00 Patrimoniul cultural al umanității – Salamanca. Documentar 15:00 Melodii populare românești 15:25 Ceramică vâlceană. Documentar 15:55 Colinde, colinde ... 16:20 Simbolul eternității în China. Documentar 16:55 Jocuri de artificii 17:15 Bourgogne. Documentar 18:30 Știri 19:00 Varietăți la <i>Spiru Haret</i> 21:00 Film artistic: Cântecul Tibetului 22:50 Program muzical nocturn	6:00 Matinal - Știri (7:30) - Revista presei (8:00) 10:00 Drept civil (10) 10:55 Viața privată. Documentar 11:25 Drept penal. Partea specială (12) 12:40 Popas de suflet la Rohia. Documentar 13:00 Știri 13:10 Din folclorul românesc 13:50 Oaspeți la Universitatea <i>Spiru Haret</i> 14:00 Informatică pentru sociologie (8) 14:30 Femeia în societate. Documentar 15:00 Dialog juridic (r) 15:25 Psihologie experimentală (5) 15:55 Bazele informaticii (13) 16:25 Proiectarea unui produs. Documentar 16:55 Pedagogie generală (10) 17:30 Geografia economică mondială 18:30 Știri 19:00 Lecția de sănătate 19:25 Muzică și dansuri irlandeze (1) 20:20 Drôme. Documentar 21:15 Muzică și dansuri irlandeze (2) 22:00 Știri 22:30 Program muzical nocturn

Vineri 28 decembrie 2001	Sâmbătă 29 decembrie 2001
6:00 Matinal - Știri (7:30) - Revista presei (8:00) 10:00 Statistică economică (15) 10:20 Economie politică (20) 11:25 Este sistemul capitalist cel mai bun sistem? Documentar 11:55 Cercetări de marketing (3) 12:20 Asigurările în economia de piață. Documentar 13:00 Știri 13:10 Melodii populare românești 14:00 Limba română (11) 15:00 Sănătate pentru toți (r) 16:05 Literatură română (4) 17:15 Lieduri pe versuri de Eminescu 17:35 Istorie și civilizație franceză (5) 18:30 Știri 19:00 <i>Lumea în clipa 2000</i> - talk-show de Marian Oprea 20:00 Nemuritorul jazz (1) 20:55 Granma. Ilustrate din Cuba 21:05 Nemuritorul jazz (2) 22:00 Știri 22:30 Program muzical nocturn	6:00 Matinal - Știri (7.30) - Revista presei (8.00) 9:00 Bazele informaticii (14) 9:30 Limba latină (3) 9:55 Realități italiene. Documentar 10:45 Istoria limbii române (1) 12:35 Conservarea patrimoniului. Documentar 13:05 Din folclorul românesc 13:30 Festival folcloric la Medgidia 14:00 Lingvistică generală 15:00 Litera și spiritul legii (r) 16:00 Rolul medicului veterinar în protecția sănătății consumatorului 17:20 Idei în dezbatere: Istoria reformei învățământului românesc (8) 18:00 Pași pe glob 18:30 Știri 19:00 Notre Dame de Paris (1) 20:10 Provence. Documentar 21:00 Notre Dame de Paris (2) 22:05 Lieduri și arii din opere 22:35 Program muzical nocturn

Duminică 30 decembrie 2001
6:00 Matinal - Știri (7.30) 8:00 Drag mi-e cântecul... 8:55 A trăi sănătos. Documentar 9:25 Biserica din Brădești. Documentar 9:40 Melodii populare românești 10:05 Colinde, colinde ... 11:05 Gânduri de sărbători. Vremurile și vremea colindelor 11:35 Ferestre spre Europa. Documentar 12:00 <i>Lumea în clipa 2000</i> (r) 13:00 Din folclorul românesc 13:25 Popas de suflet la Rohia 13:40 Concert în iarbă. Documentar 15:00 Lecția de sănătate (r) 15:25 Tradiții și obiceiuri românești de Crăciun și Anul Nou 16:10 Permanențe etnografice 17:10 În slujba adevărului – talk-show de conf.univ.dr. Petre Buneci 18:30 Știri 19:00 Cântați cu noi 20:00 Jocuri de artificii 20:25 Ritmuri cubaneze 21:20 James Whistler - grafică 21:40 Cântece și dansuri populare 22:30 Program muzical nocturn

Numărul următor al revistei
Opinia națională va apărea
luni, 14 ianuarie 2002

Opinia națională

Telefoane:
410.39.11 și 410.39.13,
interioare:
117, 122
Fax:
411.33.84

REVISTA OPINIA NAȚIONALĂ ESTE EDITATĂ DE FUNDAȚIA ROMÂNIA DE MÂINE.
Instituție social - umanistă de cultură, știință și învățământ
Revista se poate procura prin abonament de la toate oficiile poștale din țară. În Catalogul RODIPET, revista se regăsește la poziția 2.256.
Solicitări de abonamente se pot adresa redacției, cu plata prin mandat poștal sau dispoziție de plată pe adresa: *Opinia națională*, Splaiul Independenței nr. 313, Sectorul 6, București. Cont 2511.1-23.1/rol-B.C.R. – Sucursala Unirea.
ISSN 1221-4019
Machetarea computerizată și tiparul executate de
LABORATORUL DE TEHNOREDACTARE ȘI TIPOGRAFIA FUNDAȚIEI ROMÂNIA DE MÂINE
Publicația **OPINIA NAȚIONALĂ** este înregistrată la Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci la nr. 24.000/7.090.672 din 3 septembrie 1997.

Sărbători fericite, cu încredere și speranță în viitor!

Seninătate, tihnă și voioșie
în sufletele tuturor,
lumină și îndestulare în casele
purtând podoaba neasemuită
a datinilor românești !

Linu-i lin și iarăși lin,/ Bate vântul frunza lin/ Lin și iarăși lin.

Șt. O. Iosif

DE SĂRBĂTORI

Afară-i noapte neagră; vijelie ...
Se tânguiește vântul prin cotloane:
Adoarme-acum, ca un copil cu toane,
Acum pornește iar, plin de mânie.

Eu stau la foc, trudit de insomnie,
Ascult cum bate ploaia în obloane;
Visez ... și-n vis mă cheamă dragi icoane
Din țara Doinei, dulcea Românie!

Văd copilașii pe ulițele ninse
Umblând cu steaua și cu Moș-Ajunul
Și-aud departe-un cor de glasuri stinse ...

Aș vrea s-alerg spre ei, să-i strâng în brațe,
Să-i dăruiesc ... dar nu mai e nici unul ...
Și-o lacrimă mi-alunecă pe față ...

Din volumul Poezii, 1902

V. Voiculescu

FLORIILE DALBE

Răsar în zori de vremuri nouă, nevinovate, dalbe flori,
Cu mâini curate le culegem și ne pornim colindători.
Bătând ușor cu ele-n pragul oricărui suflet luminat
Vom clătina crenguța dulce și după ce ne-am închinat
Cânta-vom cântece de slavă, de dragoste și de prinos
Că pentru neamul nostru astăzi se naște-ntr-adevăr
[Hristos.

Copii sfioși, crescuți din leagăn în sfinte datine, venim
Și noi la marea sărbătoare, slăvitei patrii să menim
Să calce harnică de-a pururi pe-al holdelor bogat lăicer,
Să nu-i apună niciodată izbăvitoarea stea din cer.

Pe firul vechilor refrenuri înșiruiind cântări de azi
Pornim de la coliba noastră și străbătând prin munți
[cu brazi,
De sus, din grindurile Tisei și pân-la cuibul din Hotin
Vom duce graiul și povestea nestrămutatului destin:
Prin muncă doar și vitejie trecurăm tulburul noian
De când ne-a fost sădit aicea bădița nostru drag Troian.

Plecând cu dalbe flori în mână, d-alungul țării
le purtăm
La orice casă cu lumină să ne oprim și să cântăm,
Vom clătina crenguța dulce și versul cald, încetinel
Va prinde aripi năzdrăvane ca să vă ia în zbor cu el,
Iar de-ți vedea pe alba floare bobite tainice sclipind
Să știți că-s lacrimi ce le varsă, răsleți, ciobanii
[de la Pind.

Din volumul Pârgă, 1921

Lucian Blaga

COLINDĂ

pentru Dorli

Doarme colo în poiată
un pruncușor fără de tată.
Și măicuța mama lui
se tot plânge boului
c-a născut în Vifleim,
n-are scutece de in,
n-are apă, n-are fașă,
nici opaiț, nici nănașă.
Iosif cercul de pe cap
În cuier și l-a lăsat
și-a plecat unde-a plecat
ca să-l latre câinii-n sat.
Noaptea-i neagră, ceasu-i lung,
stă măicuța lângă prunc.
Să le ție de urât
înger-nalt s-a coborât.
Și în noapte înadins
degetul și l-a aprins
Arde îngerul lui Dumnezeu
ca o lumânare de său.

1933

George Coșbuc

.....
Cum sta pe paie-n frig Hristos
În ieslea cea săracă,
Și bou cum sufla milos
Căldură ca să-i facă,
Dăruț un miel cum i-au adus
Păstorii de la stână
Și îngeri albi cântau pe sus
Cu flori de măr în mână.

Octavian Goga

COLINDĂ

Moș Crăciun, Moș Crăciun!
La casa de om sărac
S-a gătat făina-n sac
Și n-avem să-ți dăm colac...
Moș Crăciun !

Moș Crăciun, Moș Crăciun !
Pe toate răzoarele,
Pe toate ogoarele
Ne-am trudit picioarele...
Moș Crăciun !

Moș Crăciun, Moș Crăciun!
Toate săptămânile
Ne-am ostenit mâinile
Și-am adunat grânele...
Moș Crăciun!

Moș Crăciun, Moș Crăciun!
Slujim slujba satului,
Țarina Bogatului,
Pajura-mpăratului...
Moș Crăciun!

Moș Crăciun, Moș Crăciun!
Pe toate cărările
Îți cântăm cântările,
Ardem lumânările...
Moș Crăciun!

Din volumul Ne cheamă pământul, 1909

Nichifor Crainic

ȚARA DE PESTE VEAC

Spre țara lui Lerui-Ler
Nu e zbor nici drum de fier, –
Numai lamură de gând,
Numai suflet tremurând
Și vâslaș un înger.

Spre țara de peste veac
Nesfârșire fără leac,
Vămile văzduhului,
Săbiile Duhului
Pururea de strajă.

Sus! pe sparte frunți de zei,
Șovăielnici pași ai mei!
Piscuri de-ntrebări – momâi
Să-mi rămână sub călcâi
Și genuni de zare!

În țara lui Lerui-Ler
Năzuiesc un colț de cer.
De-oi găsi, de n-oi găsi!
Nimenea nu poate ști –
Singur Lerui-Ler.

(Din volumul Țara de peste veac, 1931)

Balul bobocilor

Într-o ambianță festivă, specifică sărbătorilor de iarnă (ghirlande, clopoței, beteală, instalație luminoasă), joi, 6 decembrie 2001, a avut loc la Clubul Universității *Spiru Haret* din Bd. Metalurgiei nr. 87, Balul bobocilor de la **Facultatea de Marketing și Comerț Exterior** și **Facultatea de Muzică**.

Programul a fost prezentat de Alexandru Miu și Irina Olaru, studenți în anul III la Facultatea de Marketing și Comerț Exterior, care au anunțat atrăgătoare momente artistice, precum și probele de concurs pentru obținerea mult râvnitelor titluri de MISS și MISTER. A urmat trupa Metropolis care a „spart gheața”, încântând asistența cu melodii aparținând genului rock, din repertoriul propriu și internațional.

Programul artistic a fost susținut în mare parte de studenții de la Facultatea de Muzică din cadrul Universității *Spiru Haret*.

Vedete și trupe celebre au onorat acest spectacol cuceritor. Silvia Dumitrescu a interpretat melodii ce au consacrat-o, precum și cântece noi, la care a fost acompaniată de trupa Metropolis și studentul în anul I la Facultatea de Muzică, Lucian Cioargă, membru al cunoscutei formații Taxi.

S-au organizat câteva concursuri și s-au acordat premii. Din partea sponsorului Mini Prix, pentru fete au fost oferite premii în valoare de 1.000.000 lei – locul I, 750.000 lei – locul II și 500.000 lei – locul III, iar pentru băieți s-a oferit premiul Mister Mini Prix.

Atmosfera tinerească, de bună dispoziție, a fost însuflețită de un program de discotecă, savurat din plin de către toți participanții, indiferent de statut – dascăl sau student –, de vârstă, demonstrând că cei care au organizat această tradițională, de acum, manifestare au avut în vedere și un asemenea moment de destindere și voie bună.

Cristina IONESCU,
studentă, anul III, Facultatea de Marketing și Comerț Exterior